

ZAZANA

ZAZA DİLİ, KÜLTÜRÜ VE TARİHİ DERGİSİ PÊSEROKÊ ZON U KULTUR U TARİXÊ ZAZAYAN

*"Kamki eslêxo inkâr
keno, aqilra hero,
Wa her xusurdêmira
nêhenwyo, her baqilo...
Xorê çayirdi çereno,
dima xo erzeno hewa ev
êşkera êşkera zirreno"*

Hasan Dewran

NAMEY MEYWE U ZERZEWATO

HINDİ (KARPUZ)

BEŞİLA (KAVUN)

XEWX (ŞEFTALİ)

XEWXÉR (ŞEFTALİ AĞACI)

SAY (ELMA)

VERONCIK (AYÇİÇEĞİ)

LAZUT (MISIR)

NAMEY SUKÊ ZAZAYO

DERSİM (DÊSIM)

ÇÊRMUG

XARPÊT

ÇOLIG (ÇEWLIK) - BİNGÖL

ÇOLIG (ÇEWLIK) - BİNGÖL

PİRON(PİRAN)- DİCLE

SUWÊREG (SOREG) - SİVEREK

PALI - PALU

DARÊYÊNİ - GENÇ

DİYARBEK (AMED) -DİYARBAKIR

DİYARBEK (AMED) -DİYARBAKIR

GÊL - EĞİL

ŞİMA ZAZAKİ'DI INÎ NAMEYO ZONAYNÊ?

ZERENC, ZEREC (KEKLİK)

LUY (TİLKİ)

DIJE (KİRPİ)

BIZ (KEÇİ), BİZÊK (KUZU)

MÊŞNA (KOYUN)

SINBORE (SİNCAP)

RAYIR / RA (YOL)

PAPOR (ASFALT ANAYOL)

LAY (SU KANALI / ARKI)

BÊBIN (BARAJ)

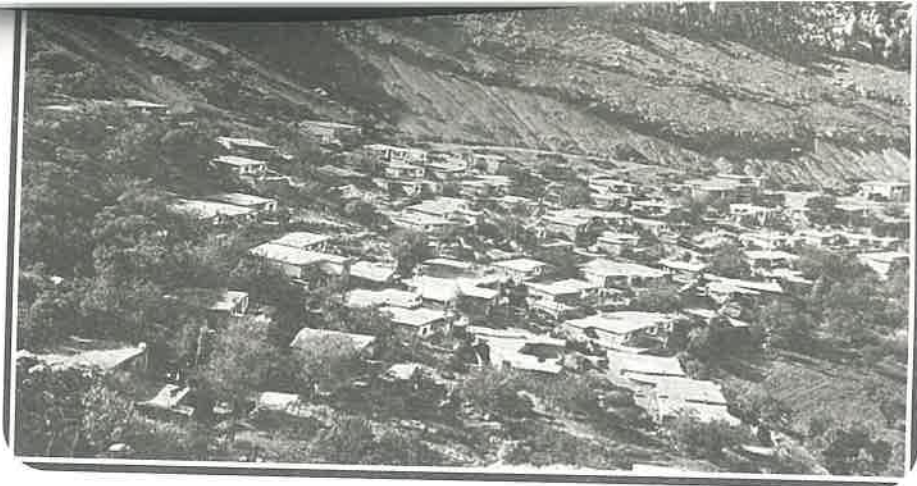
Lazaki xo vira meki!

TEDEYESTEY

(İçindekiler)

DEWA SİNAGI	<i>Zaza Mustafa Jev</i>	4, 5
BANCÊ DERGAN, BURÊ NERMAN - <i>Koyo BERZ</i>		6, 7
KAM KI ZAZAKÎ İNKÂR BIKO, HOMAYRÊ ŞİRK ŞONO! EN GUNEW O PİL ŞİRKO... ..	<i>Zazana Dergisi Komisyonu</i>	8
DİNÊ ISLOMÎ'DI EHEMMİYETÊ TÊREYRABİYAYIŞ (ZAZACA)	<i>Faysal GÖL</i>	9
İSLAM DİNİNDE BİRLİK ve BERABERLİĞİN ÖNEMİ (TÜRKÇE)	<i>Faysal GÖL</i>	9
DAT KAZIM EW HER RA(ZAZACA)	<i>Hakkı ÇİMEN</i>	10, 11
ZAZACA ÜZERİNE RÖPORTAJ	<i>Ahmet TEKGÖZ</i>	11
QEDERÊ PADİŞAY	<i>Roşan HAYIG</i>	12, 13
KISSADAN HİSSE	<i>Mustafa KARABULUT</i>	14
ÇIRA ŞARÊMADI WENDİŞ MÜHİM NİYO?	<i>Emrullah DOĞRUBAŞ</i>	15
ŞİİRLER	<i>Zaza Mustafa Jev</i>	16, 17
UZUN SÜREÇ: ASİMİLE EDİLMİŞ ZAZALAR	<i>Haydar ŞAHİN</i>	18
ZUWAN (ZON)	<i>Zuwankâr</i>	19
ŞİİR	<i>Yücel EŞSİZOĞLU</i>	20
TORNÊ THUJÎ ÇALIŞMALARI		20
ZAZAKÎ BO ELAQEYÊ SIFERÊ İSANİ	<i>Olida EREN - Xıdır EREN</i>	21, 22
ZAZACA TELEVİZYON OLMASIN	<i>Sait ÇİYA</i>	23
ZAZA MÜZESİ		24
MEWLİDÊ NEBİ (ZAZAKÎ) 3. BÖLÜM		25
ZAZACA-KÜRTÇE-FARŞÇA-İNGİLİZCE-TÜRKÇE KARŞILAŞTIRMALAR		26
ZAZAKÎ (ŞİİR)	<i>Mustafa KARABULUT</i>	27
DERSİM (ŞİİR)	<i>Berfin JÊLE</i>	27
LOĞ		28
ARÊYÊ KAY (OYUN DEĞİRMENİ)		28
XOCA	<i>Zaza Siverek</i>	29
ZAZA BİLİNCİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER	<i>Abdulkadir BÜYÜKSAYAR</i>	30
VATEY VERÊNON		31
ZAZANA DERGİSİ STAND ÇALIŞMALARI		32

Dewa Sinagi aité Çermuği'do Diyarbekiriya.

Nuştoğ: Zaza Mustafajev (Mustafa KARABULUT)

Na dewi naméy xo tarixra géna. Waxté Roma'di namé na dewi "SINAK" yané "mar" nawo pa. Nikayé la Sinagi mari menda corna no name nawo pa. Feqet 1923'ra pey name ci kerdo SİNEK, ew dewijé na dewi zi né nameyra hesnékené. Péramuna na dewi péro dar u bero, rezu baxçeyé. Kınardé cıra ju la ravérena. Círé vané "Lawa Sinagi." Herg jewé ci di hezari metrey dergina ci, di teney çemé ci esté. Yew çemé şeyxaniyo, jewnaydayé ci é Sinago. Peramuna na dewdi zaf tarixi cay esté. Ninara, raya Gavani, Eyniyé Silémani, Veré Tilo (Kâfé Sekultani), Pırdo corén, Rismé Pezo, Seré Qula, Xıraba, Soqinek, Koyé Veyveki (Gelincik daği) zaf namedari. Rismé pezo, eynidé lada sinagi sero ew keré'dé suri verawo. Tarixçiyar gore, verdé 13 hénzari serira ver vırašto. Dergiya "national geographic" zi 2006'di mengda martdi peldo 32 ya no rismra bahs kerdo. Way u birayé miné delali na dewi kınarra ju la ziyena ki, eyniyé ci zaf girdo. Hetta wini vané ki no eyni dinyadi 100 teney eyniyé girdi esté, girdina ci é eyniya miyandiro. Omnan nezdiyé 2000 hénzari merdım

her roj yeno na la ziyaret keno. Pırdé sinagi corını heteki jew çıré(xurxurık) esto. Dergeyacé çehar metreye, ew awka ci zaf honika. Feqet né dewji hewna meslegé turizmi némusayé. Na dewdi hewna otel u pansiyoni ew lokantey çiyé wini névıraziyayé. Sinagijo di teney vay vıraşte u nezdiyé di hénzari metrey çep u raşdé na ladi çemé namedari esté. Tey herg bavet dar u ber resnawo, zerzewat kârené. Dar u beré ci; gozéri, mışmışér, sayéri, tuwéri, murwéri, xewxéri, aluncéri, xürméri, qerigéri, mewşéri (asméri) esté. Koyé veyveki zey Ürgüp-Göreme kemerondé tuja maneno. 'Eyni zey Kapadokya'wo. Zaf kemero sero şewqay ci esté. Seré kodé Sinagi péro dar u bero. Daré mazéri, şavléri, qızwanéri, simaqéri, venéri, azgiléri, qışkéri, teliyo siya, gez ew inciloré zuray tey zafé. Rismé cayandé weşandé na dewi mı anté u no pera esté. Şima şené xoré bewné tira. Ma qayılıki, zenginé ma Zazayo béré ina dewdi otel u restoranti u dezgey virazé. Şaré na dewi ji xoré cıra nan buwero. Ina dewa weş ew dormey ya wa abo turizm. weş u wari bé

Eyniyé Silémani

Jpek yolu-Sinag köyü-Çermik

Değerli dostlar, bu sayımızda size Diyarbakır'a bağlı olan Çermik ilçemizin şirin mi şirin, etrafı doğa ve tarih kokan ve tamamen Zaza dili ve kültürünün hala tam anlamıyla sürdürüldüğü, SİNAG köyümüzü tanıtacağız. Bu köyün tarihi geçmişi binlerce yıl öteye gitmekte, bunu da etrafındaki tarihi kaya mezarlardan, kayalara çizilmiş tarihi av sahneleri resimlerden, tarihi köprülerden ve antik yollardan anlıyoruz ve hatta ismini de tarihten yani Roma döneminden almaktadır. Romalılar Latince sinak olan yılan ismini bu köye vermişler. Ancak cumhuriyet döneminde köy isimleri değiştirilirken eski ismi sinacı olan bu köyümüzün ismi Sinek olarak değiştirilmiş. Bu isim köylünün pek hoşuna gitmemiştir. 1725 yıllarında üç beş hane iken çevredeki nüfus hareketlerinden etkilenmiş, bir anda 50 haneye yükselmiştir. Değişik köy ve şehirlerden göç edip bu köye yerleşen altmış kabileye yakın aile vardır. Önceleri 120 hane olan köyün 35 hanesi aşağı sinek mezarına, bir kısmı da büyük şehirlere göçünce şu anda köyde kalan hane sayısı 60'a düşmüştür. Köyün nüfusu 300 civarındadır. İzzet Yıldızhan, Yücel Eşsizoglu ve Zaza Mustafajev Karabulut bu köyde doğmuşlardır.

Sinag köyü, doğa ve tarih bakımından çok zengindir. Sinag köyü, Çermik'in meşhur peri bacalarını adlandıran Gelincik Dağı eteklerinde kurulmuştur. Diyarbakır'dan gelip Malatya istikametine giden meşhur ipek yolu (gaban yolu) bu köyden geçmektedir. Sakaltutan kaya mezarları bu köydedir. Çizim tarihi günümüzden 13 bin yıl öncesine ait olan kayaalıtı sığınağı tarihi resimleri bu köyün Sinag çayı kaynağındaki kayalıklardadır. Yine ipek yolunda bulunan tarihi "Süleyman çeşmesi" köyün 1 km güneyinde "çırık" mıntıkasındadır. Yukarı sinek köprüsü eski kervan yolunda olup köyün 3 km. doğusuna düşmektedir. Köyün sahip olduğu tüm tarihi ve doğal mekanları zaza müzesi sahibi Mustafa Karabulut tarafından Diyarbakır arkeoloji müzesinde tescil ettirilmiştir.

Bunun dışında sinek çayı kaynağı, dünyada en fazla su akıtan ilk 100 pınarın içinde yer almakta, geçiş yerlerinde yer yer şelaleler yapmaktadır. "Çemé Sinagi" denen bağlık bahçelik vadi, her yıl binlerce turist ağırlamaktadır.

Köy ile ilgili gerekli resimler verilmiştir. Saygılarımla.

Kaya Berz

BANCÊ DERGAN, BURÊ NERMAN

Karwanê dewandê Bıxaxi wexto kî yeno sukda Sêwregi, raya cı birandê Babi ver ra ravêrena, Herga kî karwan yeno reseno nê biran ser, biran ra awı anceno, keno kurrnandê serdê biran miyan u pa dewarê xo awdano. Babijan nê biran sero qandê awdayenda dewar u çarwan, si u textan ra kurrni viraştê. Biran ra bî dewlana awı ancenê, kurrnan kenê pırr u pa dewar u çarwanê xo awdanê. Wexto kî karwan reseno biran ser u dewarê xo awdano, hendê nim sıhat zi wija dı solıxa xo gêno u dewarê xo çırayneno. Dewarê xo awda, solıxa xo girot tepeya kewno ray. Kamci dew ra beno wa bıbo, wexto kî karwan reseno nê biran serı, tı vanê qay şıwanan şan ra boy anta u êyê wija dı hazır pawenê. Kes nêzano zey vergana koti u kamcin kışt ra vijênê u yenê. Lê raştaya cı noyo şıwaney zanê kamci seati dı karwan do bêro u xo biran ser resno. Qandê nê semedi hazır pawenê kî karwani ra çiyê werdenı bıgirê yanzi bitirê. Kıştı meywe u zerzewati ra Bab dewênda zaf mahruma, çıkı awa ciya erdan awdayenı çiniya. Qandê girotenı u tırtenı verêna pılanê nê şıwanan hadıreyê, zanê do seni bıkerê u bî çı hesaba karwani ra çiyê werdenı vejê. Nê şıwaney rojê fina veror pılanê xo vırazenê u pawenê. A roj zi karwanê dewda Qetini baranê xo bar keno u yeno kî bêro Sêwregi. Barê nê karwani pastêx, kesmey, sıncıxi(gıryazeki) , encilê wışki, qaxê mıroyan, çırrê mışmışan, gozi, vami u çıyo zey inano wışko ê zımıstani beno. Qandê werdenı u çerezkerdenda zımıstani anê kî bıroşê. Qandê kî peyniya payız u verniya zımıstani bena. Bê çidê payêzey u yê wışki çına çinêbeno kî biyarê u bıroşê. Karwan yeno xo resneno birandê Babi serı, Biran sero şıwaney dewda Babi vınderdey benê, çarweyê cı zi çorşmedê biran ra xo rê çerenê. Karwan yeno biran sero vınderiyeno, biran ra awı anceno, kurrnan keno pırr u dewarê xo awdano. Dewar mırdiya xo awı şımeno u hetê çeriya şıno. Şıwaney dewda Babi yenê nê karwani heteki, sılam danê cı, cı dı serweşi kenê, cı ra pers kenê u vanê: "Enbazêno, ma zanê şımayê rayda duri ra yenê u xeyle edızyayê, şıma kî wazenê ma şıma rê solıxê luli bıcinê, dêri bıkerê, wa hebê nefesê şıma hera bo, edızya şıma bıgêriyo, kela zerrida şıma werzo, xo rê hebê kay bıkerê,

govendı biancê u kerrmanê xo bırijnê, edızyayena xo xo vira bıkerê." Karwan vano: "Beno, xora rewnayo kî çorşmey ra veyvey nêbiyê, ma kay nêkerdê u xeyle wexto kî lolikê xo nêrijnayê u zerriya xo honık nêkerda." Tı nêvanê kî zey rojandê binan şıwanan veri ra pılanê xo vıraştı, dı enbazê xo rıştê si u deyandê gırdan peyni dı cayê xo vıraştı. Wexto kî dewarê karwani awa xo şımeno, şıno nê deyan pey dı çerenı. Şıwaney na juwerı zahf rınd zanê u hesıbnayo u qandê ê semedê çı tırtenı veror merdimê xo rıştê u êyê zey vergana raya amayenda dewari pawenê. Wexto kî dewar awa xo bışımo u şıro deyan pey dı bıçero, nê do cadê xoyê nımıten ra bıvijyê, deyan pey dı barandê ninan ser kewê u cı ra çı vejê, bitirê. Ey ra kemi(pusu) dı pawenê. Dewari hemi awa xo şımitı tepeya şı deyan peyni kî bıçero. Karwani zi xo kerdı hadıre, kewti pêdest u destê pê tepıştı kî govendı girêdê u kay bıkerê. Şıwanan dest bı luli cenayenı kerd, karwani zi dest bı kayandê xo kerdı. Şıwaney luliyan kenê surı, karwan zi govenda xo keno surı. Şıwaney hım luli cınenê, hım zi mabên dı dêranê xo rêz kenê u vanê. Labırê nê deran xo het ra vejenê

Bancê dergan, burê nerman

Êyê kî şeqenê dest pa menê

Hêl kerê qeçkêno hêl kerê

Govenda xo sur kerê

Hêl kerê qeçkêno hêl kerê

Haydê lolikanê xo bırijnê

Erd ra toz, duman werzaynê

Hêl kerê qeçkêno hêl kerê

Çalımanê keynan bışiknê

Hêl kerê qeçkêno hêl kerê

Bêrê qeçkêno kaper sur kerê

Kerrman xo pize dı meverdê

Xo lıngan bıno dı sı bıhelepnê

Toz u dumanê cı pêşanê

Hêl kerê qeçkêno hêl kerê

Qeçkêno govendı sur kerê

Koy u kerran xo ver şanê
 Kokê dar u beri werzanê
 Fıyaqepê xo herdem biroşê
 Hêl kerê qeçkêno hêl kerê
 Bancê wa dergî nêmanê
 Nêrman miyan ra weçinê
 Êyê kî şeçenê ca ra melunê
 Dest pa menê wa nêxişê
 Hêl kerê qeçkêno hêl kerê
 Nâbên ra bancê vejê qaliban
 Xo fek dî biheleynê nerman
 Êyê kî mabênan ra leyri benê
 Nêbo, nêbo şîma dest panê
 Hêl kerê qeçkêno hêl kerê
 Koşan ra bancê demetan
 Miyan ra burê ê nerman
 Êyê kî şîma zanê şeçî kenê

Şeçî u vengê cî meveçî
 Hêl kerê qeçkêno hêl kerê
 Dımpa dî boll şeçtanî estê
 Lê şeçtanê zey ma çiniyê
 Ma iş u karê xo weş kenê
 Çinêbo zî ma xo rê vînenê
 Hêl kerê qeçkêno hêl kerê
 Hadîrê qeçkêno kayêr sur kerê
 Kokê Beg u Paşayan aşanê
 Hemîni çaçmaqlîyer ver şanê
 Nêbo kî şîma kesî ra bitersê.
 Hêl kerê qeçkêno hêl kerê
 Nêrman cî miyan ra weçinê
 Bancê wa dergî tep nêmanê
 Êyê kî şeçenê lo dest pa menê
 Şîma zanê ê veng vejenê
 Hêl kerê qeçkêno hêl kerê

Şıwaney luliya xo domnenê, dêra xo rêz kenê. Karwan zî heme çî ra bêxeber govendî ancenê kayêr kenê sur u kerrmanê xo riñneno. Tî nêvanê wexto kî nê vanê, "Bancê dergan burê nerman, êyê kî şeçenê dest pa menê, pilandê ninan miyan dî ro u parola ninana çî veten u tırıtina." Êyê kî dergiyê ê sincixyê, êyê kî nermiyê ê zî pastêx, kesmey, encil u çiyoy winayo, êyê kî şeçenê u vanê dest pa menê ê zî goz u vamiyê. Qandê kî cî ra veng nêvijiyo kî pey nêhesiyê yanzi pede nêvejê. Karwan zî xo miyan dî vano: "Nê şıwaneyê ma rê çî dêrê weşî kenê, tam dêrê antenda govendê u pa zerrîya ma bi honîkî. Ma nêzanayê nê hendayê weş luli cînenê, dêrî kenê u bezê serdê zerrîda kesî heleyenê." Tabî nêzanê çîseyê dêran heme pilanê xırxızey kerdenî u çî tırîtenê. Do kotî ra bîzanê çiyê ciyo heme baran ra yeno vetenî u tırîtenî. Nêzanê kî, do Sêwregî dî diha vêsî zerrîya xo honîk kerê u qalîbê cemedî ser nê. Nêzanê kî suk dî do cî rê welî do bîvaro u zerrîya cî do nofîn bîveşo. Ê şıwaneyê kî xo deyan pey dî nîmit bî, ê nîmeyê barandê ninan kenê vengî, cî ra turenê u benê nîmînenê. Karwan govendî keno tamam u dano pîro şîno. Dewarê xo şaneno xo ver u raya Sêwregî tepşeno. Nê yenê resenê Sêwregî, baranê xo benê mewlexane dî ronanê, wexto kî ronanê fahm kenê kî çiyê cî baran ra vijiyayo u tırîyayo. Qandê kî çîwalî ameyê nîme, biyê sıst u şenîkî. Sêwregî dî heme çî fahm kenê, labîrê girwe girwî ra ravêreno. Ney ser ra vatena, bancê dergan, burê nerman, êyê kî şeçenê dest pa menê! Kewna mîletî

fek u fekan ra bena vîla. Ey ser ra bena meseleyênda meşurî u mîletî miyan dî ca bena, ca gêna.

Nuştoğ: Koyo Berz

kurn: Çeşmenin önündeki taş, su teknesi. **şeçayış:** tıkırdamak; tükürtü yapmak (ceviz) **tırıtış/ tırawıtış:** çalmak (hırsızlık). **Suk:** Sasani'ler döneminde, Siverek'e verilen isim. **Bab:** Siverek'te bir aşiret ve köy adı. **Qetine:** Bucak aşiretine bağlı bir köy adı. **melexane:** hal (meyve ve sebze için). **çalım:** kabadayılık; gösteriş; fiyaka; caka

KAM KI ZAZAKİ İNKÂR BIKO, HOMAYRÊ ŞİRK ŞONO! EN GUNEWÓ PİL ŞİRKÓ...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ السِّنِّيَّتِكُمْ
وَالْوَانِيَّتِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ

30:22

“O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de:

Gökleri ve yeri yaratması, lisanlarınızın ve renklerinizin farklı olmasıdır. Elbette bunda bilen ve anlayan kimseler için ibretler vardır.” (Rum, 22.Ayet)

(Gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin ve renklerinizin değişik olması, O'nun varlığının belgelerindedir. Doğrusu bunlarda, bilenler için dersler vardır.)

Zazaca ile ilgili çalışma içerisinde olanlara bazı sözde dindarlardan sürekli duyduğumuz şeyler vardır. Neymiş efendim *“siz dili savununca ırkçılık yapmış oluyorsunuz!”* Peki Kur-an'da Allah(cc)'ın biz insanlara gönderdiği kutsal tebliğde, neden dillerin farklılığından bahsedilmiş? Bunu hiç düşünmediniz mi? Bakın birçok ayette insanları farklı dillerde, farklı renklerde yarattığını bize söylüyor yüce Allah. Asıl yapılması gereken şey şudur; birileri kalkıp Zazacayı yok sayınca, dini bilgisi olanların bu ayetleri onlara göstermesi

ve o inkârcıların gerçekte nasıl bir hata içerisinde olduklarını kendilerine iletmesi gerekir. Allah'a iman edenler çok iyi bilirler ki İslamiyet de, Kur-an'daki bütün ayetlere eksiksiz ve şüphesiz iman etmek zorunludur. Bir ayeti inkâr etmek ile bütün ayetleri inkâr etmek aynıdır. Bu inkâr da mümin olanı küfre götürür. Unutulmamalıdır ki en büyük günah şirkittir. Allah'ın tebliğini inkâr eden de şirkedir demektir. Bu konuda hâlâ hata içerisinde olup, Allah'ın yarattığı bil dil olan Zaza dilini inkâr edenleri uyarmayı görev olarak görüyoruz.

DİNÊ ISLOMÎ' DI EHEMMİYETÊ TÊREYRABİYAYIŞ

(Nuştoğ: FAYSAL GÖL)
faysal1984@mynet.com

Dinê İslomi; yewbınıra qıcığ girotiş u hasudey u pırodaiyış semedê téreyrabiyaş, semedê bırayey qebul nékeno. Dinê İslomi maré, semedê bırayey u umbazey hewlkerdişré 'emr dono. İnsoni mecburi ki, yewbın reyra bıciwiy. Şabiyaş u xuzuré şaro

merdimo şabiyaş reyra beno. Him şari, him zi insoni yewbını temomkeni. Dinê İslomi, mumino sey vücudê insoni qebul kenno. Çend cayé yew merdimi néweş bibo ew nébero weş nékose vücud seni sist beno, şaroki téreyra şabiyaş u muhabbetra duri kewto, a millet zi sist beno ew badi zi vinibenno şono. Dışmonéki kenî yew şari verpébidi, en veré miyandé ay şari hasudey vejani ew ay şari békuzur kenî. Waxtoki yew şar inawa bibo, xura esil duşmonéxo, xo virakeno. Ino sebepra Homa(Allah) cc. Ayetondéxodi vatoki;

"Allah ew Péxumberdé yéri ite'et bıki, ew yewbınureyra verpénéguni, badi şıma sist benî, qewet şıma destra şono." (Enfal-46)

"Şıma mu'miné raştikénise, Homa'ra bıtersi, n(m) abénéxo vırazi, Homa ew Péxumberdé yéri ite'et bıki" (Enfal 18/1)

"Ayéki dinéxo lete kenî, aqıkenî, ay estî ya, ayino reydi nabéné to çınyo. Gurey ayino oncax Homay'ri mendo. Badi Homa yınuri

hesabéyını bıde resneno." (En-am 159)

"Mu'mini oncax bırayé yewbını." (Hucurat 49/50);

Péxımbere (sav) zi, yew hedistéxodi vato ki; *"Ümmetêmi hewtayı hırı letey benî. Yew lete tenya cennetto, ay bini cehanımı. Ay yew lete kami ya Resullahh? Ay yew lete, ayiki rayırdémudi ew rayırdé eshabdémudi şoni."* vato.

Zonéké, rengéké, mıntıqayké, qomaké ké sewbına şaronré pil nékeno. Dinê İslomidi piley oncax teqwa reyrawo.

Mevlana yew şıirdéxodi;

"Apey bé apey, hınyı zi apey,

Madem ki ez tiyo, tı zi ez.

Çınayrı ina xo hezkerdiş?

Herkes reyra weşey u téreyrayey

Xodi çıqa moni, yew hebıka en şınuki (qıtaleki)

Feqet herkes reyra téreydi weşey miyandı tı awa néqedyayeyi" inı qalondéxo reyra yo zi maré semedê fikiri weş yew vernıraşonaye bibo geri.

Xo vıra meki ki, téreyrabiyaş kamcadi estose bırayey, xuzur, berket ew rehmet ucadi (weyradi) esto. Caoki ciyakerdiş, prodaiyış esto, ay cadı zi békuzurey kemi nébeno.

Hız Muhammed(sav) yew hadistéxodi zi vato; Yewbınıreyra eleqayxo mebirni, yewbınırı moneyxo tamedı, yewbınıra hasudey ew zıraromey mewazi. Ey qulê Homay! Yewbınıré bırayey bibi...

İSLAM DİNİNDE BİRLİK VE BERABERLİĞİN ÖNEMİ

İslam dini; kin, nefret, haset, intikam ve kavga gibi Müslümanların birlik ve beraberliklerini, kardeşlik duygularını zedeleyecek davranışları yasaklar; kin,

insanları aynı fikir ve fiil etrafında birleştirici, toplumun birlik ve beraberliğini tesis edici, kardeşlik ve fedakarlık hislerini canlandırıcı emir ve tavsiyelerde bulunur.

Sosyal bir varlık olan insanın huzur ve mutluluğu, toplumun huzur ve mutluluğuna bağlıdır. Toplumun huzur ve mutluluğu ise, toplumun fertleri arasındaki muhabbet, saygı, hoşgörü, rahmet, yardımlaşma gibi İslam'ın emrettiği hususlara sarılmak ile mümkündür.

İslam dini, müminleri bir bedenün uzuvları gibi kabul eder. Bir veya birkaç organı hasta olupta tedavi edilmeyen insan vücudu nasıl zayıf düşüyorsa, birlik ve beraberlik ruhunu kaybetmiş fertlerden meydana gelen toplumlar da aynı şekilde güçsüz ve zayıf düşerek tarih sahnesinden silinir. Bir toplumun huzur ve düzenini bozmak isteyen düşmanların en etkili silahı önce, o toplumun fertleri arasına şer tohumları ekerek ihtilaf ve tefrika filizlerini yeşertmek ve neticede kin, nefret ve düşmanlık dikenleri ile birlik ve beraberliği bozmaktır. Böylece maddi ve manevi güçlerini kardeşlerine karşı kullanan, kısır çekişmelerle düşmanlar tarafından kurulan tuzaklarla birbirine düşen ve asıl düşmanlarını unutanlar her zaman zayıf kalmaya mahkum olurlar ve emperyalist güçlerin esiri olmaktan da kurtulamazlar.

Bu sebeple Allah (cc) ayetlerinde;

"Allah ve Rasûlune itaat edin ve birbirinizle çekişmeyin, sonra gevşersiniz ve gücünüz elden gider." (Enfal 46);

"Sizler gerçek mü'minler iseniz Allah'tan korkun, aranızı düzeltin, Allah ve Rasûlü ne itaat edin" (Enfal 18/1);

"Dinlerini parça parça edip gruplara ayrılanlar var ya, sizin onlarla hiçbir ilişkin yoktur. Onların işi ancak Allah'a kalmıştır. Sonra Allah onlara yaptıklarını bildirecektir." (En-am 159);

"Müminler ancak kardeşlerdir." (Hucurat 49/50)

Hız Muhammed (s.a.v.) ise, bir hadis-i şeriflerinde; *"Benim ümmetim 73 gruba ayrılacaktır. Birinden başka hepsi cehennemdedir. "O kurtuluşu eren grup kimdir Ya Rasûlallah" sorusuna cevaben; onlar benim ve ashabımın gittiği yolda gidenlerdir."* buyurdu.

Dilimizin, rengimizin, coğrafyamızın, ırkımızın, soyumuzun farklı olması bizim bir üstünlüğümüz veya eksikliğimiz değil, kültürel bir zenginliğimizdir. Zira üstünlük ancak takva iledir.

Mevlana diyor ki ;

"Beri gel beri, daha da beri,

Madem ki ben benim sen de bensin,

Niye bu benlik senlik ?

Herkesle barışıp kaynaş,

Kendinde kaldıkça bir zerresin.

Fakat herkesle barışınca bir ummansın" mısralarıyla bizlere bu konuda da örnek alınması gereken bir fikir önderliği göstermiştir.

Unutmayalım ki birlik ve beraberliğin olduğu yerde kardeşlik, huzur ve bereket ve rahmet, ihtilaf ve ayrılığın olduğu yerde ise kargaşa, kavga ve huzursuzluk vardır.

Hız Muhammed(sav) bir Hadis-i Şerifinde şöyle buyurmaktadır; *"Birbirinizle ilginizi kesmeyiniz, birbirinize surt dönmeyiniz, birbirinize kin tutmayınız, birbirinize haset etmeyiniz. Ey Allah'ın kulları! Kardeş olunuz...."*

DAT KAZIM EW HER RA

Hakkı ÇİMEN

Sera 2003'de Duisburg de veyvê biraê mîsayivê mı bi. Mı re ki sılayiye arde. Ez ki şiu veyve. Veyvê Desmızunê Almanya rındek niê. Çı ke veyvey eve zon u kulture ma nêvirazine. Na veyvu de, Tırki, Zazaki u Almanki kuno tewerte. Heto zu ra muzik, heto bin ra mîlet sa u sore ra qesey keno. Şili viliya. Tıngi u zıngiya. Kes keşi gos nêdano. Dae ra ez helme şiu salone veyvi. Ora dıme ez ve dirê olvızu ra şimê kafeterya nê veyvi de niştimê ro. Taê Desımızê bini amey masa ma. Ma peroyinê Zazaki yaraniye u zeraviye kerdê. Keşi Tırki u Almanki qesey nêkerd. Eve zero wes mobet bi ve derg. Ora dıma apo Kazım ame. Ma uştımê ra, ca da cı. Hama u nênişt ro. Pay ra vınert. Tırki va ke: "Türkçe konuşun!"

Nae ser ra zu bıray vake: "Apo, ma her daim nia nêyeme telewe. Zone ma kewto ra ma viri, ho re qesey keme. Buyır bê ronise. Ma nıka ho re Zazaki qesey kemê. Hama tı ke wazena, tı ki Tırki qesey bıke."

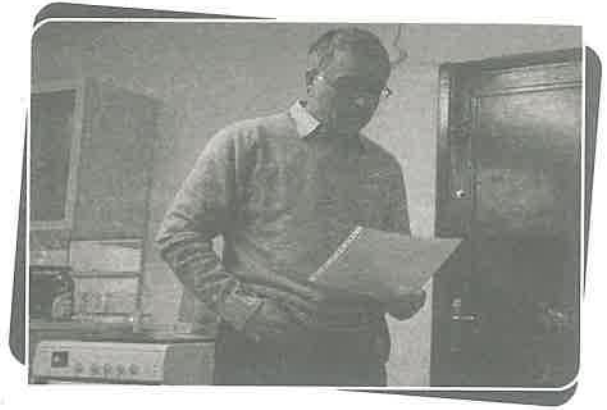
Ap Kazım, nênişt ro, şı. U, heşt seri ra ver, Duisburg'de Thyssen ra bi vi taqawut. A roze u he-tê qılığ u qıyafeti ra zaf medeni asene. Ey seweta veyvi ho sae ke xemelnay vi. Oate kınce şıay u işli-ga sıpiye gureti vi pa. Qıravate da belekine kerdi vi vile ho. Riê ho hen xori terdi vi ke, liskê ho je şarıkê bi vi suji.

Des deqey ra tepiya, ap Kazım unciya peyser ame lewê ma. Ma unciya uştımê ra, ca musna ra cı. Hama u unciya nênişt ro. Ey bêçıkê ho hetê mı ser kerde ra derge, eve hêrs mı ra vake: "Sen öğretnensin. Türkçe konuş!"

Ez hurendiya ho ra ustu ra. Mı vake: "Dato (apo), tı ve Xızır kena, bê lewê ma de ronise. Ez, to re zu hêkat qesey kenu."

Mı ra dıma bıraune binu ki vake: "Dato (apo) buyır ronise!"

Peniye de axırı ap iqna bi, nişt ro. Ma helme Zazaki hal u deme api pers kerd. Ey ki Tırki cuav da ve ma. Çay u qewey amey. Api mı ra

peş kerd: "Sen bana ne anlatacaktın?"

Mı ki cı re na hêkat qesey kerd: Roze Haq her dano ardene, ano huzire ho. Hêr ra vano: "Her-ro, tı honde bar u selagu ana, bena. Çıke tı medeni nia. Zonê to zono medeni nio. Tı gune na zıqayisê ho caverde. Çıke to honde ke zıqa, "ia, ai" vake, mîlet miane to ra nino war. Tı bar u selagu ra nê-xeleşına. Mı, sêweta to zu zono de newe virasto. Tı zıqayisê ho caverde. Na zono newe bımusê. Tı ke zono newe musa, bena ve medeni. To ke zono newe qesey kerd, qul endi to bar nekeno, to nêniseno."

Her, Haq ra vano: "Ya Haq u Tala, zıqayisê mı zonê mîno. Eb u cedê mı ra, mı re mêraso. Ez eve na zıqayis her çi fam kenu. Mı ke zıqayisê ho caverda, ez benu ve nêmezet..."

Hona heri qesê zerê ho pêru nêvate ke, Haq u Tala hêrs beno, vano: "Hero, xêre ki, xıraviye ki mı ra wa. Ewro ra tepiya zıqayisê ho caverde, na zono newe bımusê! Ez, seweta to nia mınasiv vinenu. To re nia xêro."

Na qesune Haq'i sera her vano: "Ya Haq u

ho caverda, herenia mı nêmanena. Ez benu ve nêmezet. Manê u sanu meke. Ruyê mı cêna, bize. Ez zıqayisê ho canêverdanu!”

Haq niadano ke, her merdena ho re razıyo, hama zıqayisê ho ca verdene re razı niyo, vengtae Zazaunê Desım danu, ano huzire ho. Dêsmızı ra vano: “Sıma yi kou ra bie yavani. Bie ve bêzon u bêkultır. U Zazvızo ke sıma yi kou ra qesey kene, desinde ca verde! Mı zu zono de medeni seweta sıma vırasto. Desinde na zono newe bımuse! Yavaneniya ho caverde. Medeni be! Sıma ke hama u Zazvızê ho ca nêverda, bızone ke sıma xıraviya mı ra nêxeleşine! Çıke xêre ki, xıraviye ki mı ra wa.”

Na qesu ra ters kuno ve zerê Zazaune Dêsmı. Helme riye zumini de niadane, ora dıma vane: “Ya Haq u Tala! Tı xıraviye ma u aze ma ra düri bere! Ma sebena. Ma towe nêbeno. Ma u zon ki museme.”

Mı ke hêkat qesey kerd, qedena, Ap Kazım ra va ke: “Ap Kazım, u zono ke Haq do vo Zazaunê Dêsmızı, name yi zoni Tırkiyo. A roze ra tepiya tae Zazaê Dêsmızê je to Tırki qesey kene.”

Keşi ra veng nêvejiya. Helme ra têpiya ap Kazım’i, hêrs bi. Mı ra vake: “Sen, beni eşekten beter ettin!”

Mı ki vake: “Apo hasa! Mı nêwast ke to bıdazni. Mı wast ke mesela zalale bo.”

Dêsmızê ke masa de re, dinu ra musnojê dersa Tırki Ali vake: “Sairê ma Sey Qaji vato ke: Her tayir zonê ho de waneno/ Her vas koka ho ser ro roeno.”

Hama hama ke peroyine fikire ho va. Peniye de ap Memed Ali ye rameti ki vake:

Bıra Kazım, raştiyo. Her dahi zıqayisê ho canêverdano. Asıqı asqêniya ho, Rumi rumêniya ho, Tırki türkêniya ho, Urışi urışêniya ho inkar nêkenê. Her milet zonê ho de vano, hesneno.

Ap Kazım helme mote ma bi. Ora dıma Zazaki vake: “Endi waxte haletu tı ra kerdena. Wayirê veyvi ma ra meherediye. Urze şime salonê veyvi!”

Pêru piya haştiye de şimê salonê veyvi.

Gulane 2012, Almanya

BİNGÖLLÜ HACI YAŞAR ALDAL ile ZAZACA ÜZERİNE RÖPORTAJ

Ahmet Tekgöz, Zazana Dergisi için Adana’da yaşayan Bingöllü Hacı Yaşar Aldal ile röportaj yaptı. Kendilerine teşekkür ederiz.

AHMET TEKGÖZ: Eskiden aile ortamınızda Zazaca konuşuyor muydu?

HACI YAŞAR ALDAL: Tabiki, Zazaca konuşuyorduk ve çocuklarımızın da Zazaca konuşmalarını sağlıyorduk ama zaman ilerledikçe çocuklarımız sorularımıza Zazaca yerine Türkçe cevap veriyorlardı. Bu da bizi üzüyordu tabii ki. Her ne kadar müdahale ettiysek de başarılı olmadık.

AHMET TEKGÖZ: Karşınızdaki birine Zazaca bir soru veya bir istekte bulunduğunuzda size Zazaca yerine başka bir şekilde cevap verince neler hissediyordunuz?

HACI YAŞAR ALDAL: Eski zamanları hatırlıyorduk. eskiden hep Zazaca konuşuyorduk ve daha iyi anlaşıyorduk ama artık öle değil.

AHMET TEKGÖZ: Peki Zazaca ve Kürtçe aynı dil hatta Zazaca’nın Kürtçe’nin lehçesi olduğunu söylüyorlar sizce bu doğru mu?

HACI YAŞAR ALDAL: Hayır kesinlikle doğru değil. Dillerimizde benzerlikler olabilir ama bu dillerimizin aynı olduğu anlamına gelmez... mesela Kürtler suya “av” biz ise “aowk”, onlar ekmeğe nan biz “nun”, onlar anneye “diyemi” biz “mayamı” diyoruz. Gördüğün gibi benzerlikler var ama aynı değil.

AHMET TEKGÖZ: Yeni neslin Zazaca konuşmaması neden kaynaklanıyor ?

HACI YAŞAR ALDAL: Doğrusunu söylemek gerekirse ailelerden kaynaklanıyor. Çocuklarına Zazacayı öğretmiyorlar yani çocukların bi suçu yok bence.

AHMET TEKGÖZ: Peki zaman geçtikçe sizin de zazacayı unuttuğunuz oluyor mu ?

HACI YAŞAR ALDAL: Aslında evet köyümüzden ayrıltalı çok oldu ondan bazı kelimeleri unuttum. Hatta cümle kurunca bir Zazaca bir Türkçe cümle konuşuyorum.

AHMET TEKGÖZ: Peki bu aksaklıklar sizi ne derece etkiliyor?

HACI YAŞAR ALDAL: Bu durum çok üzüyor beni kendi ana dilim olan Zazaca’yı konuşamamak çok kötü bir şey.

AHMET TEKGÖZ: Tekrar bir fırsat doğarsa memleketinize dönmek ister misiniz?

HACI YAŞAR ALDAL: Evet isteriz tabii oralar bizim vatanımız, canımız, kanımız. Tekrar orada yaşamak ve orada ölmek isterim.

QEDERÊ PADİŞAY

Roşan Hayig

Rojê jew padişayê beno. No padişa zi zaf zilimkar beno, şardê xrê zaf zilim kenô. No rojê şîno seyde. Nişeno estorda xo u vijyeno hetê kerrana geyreno seyde. No wina ray ra şîno, weyneno ki mîrdekêno a kîştayeno, ektî ju qeleta, jewna deftero ci desta, oyo wîni çîmi nuşneno u ravêreno. No padişa zi ney vînenô ew vano: "Hel vînderê, ez bewnîra no kamo?" Padişa veyndano mîrdekî u vano: "Hel bê, hel bê mi heteki!" Mîrdek şîno u vano: "Xeyro, tiyê se vanê?" Padişa vano: "Tiyê se kenê, çiçi nuşnenê, no çiçiyo wuna?" Mîrdek vano: "Ez qederbaza, ez qederan nuşnena u ravêrena şîna." Padişa vano: "Eki wîniyo bewnî qederdê mi zi, hel qederdê mi di çiçi esto?" No vano: "Namey xo mi rê vaji, ez hewnena pede." Padişa nemey xo ci rê vano ew vano: "Ez padişaya." Mîrdek defterê xo vejeno u ci rê weyneno pede u vano: "Qederê to, jew wezirê to esto, hewna genco, newe zewjiyayo. İnan rê lajekê do bibo. O lajek do gird bo, mergê to do ey dest ra bêro, o do to bîkışê, qederdê to wuna nuşyayo." No zi vano: "Ella to ra razi bo, hadê to rê oxir bo." Qederbaz rayda xo ra dewam kenô u şîno. Padişa peydi yeno keye. Xeylê miyabeyn ra ravêreno no xeyalê xo dano wezîri serî. Miyabeyn ra xeylê ravêreno, wezîri rê lajekê beno. Miyabeyn ra dirê heftey ravêreno, no veyndano serwezîri u vano: "Şo veyndî filan wezîri, wa bêro etiya!" Serwezîri şîno veydano ci. Wezîro genc yeno u vano: "Padişayê mi, to veydayo mi ez amawa." Padişa vano: "Şîma rê lajekê biyo." Wezîr vano: "wa koley to bo, ma rê lajekê biyo." Padişa vano: "Şîma do ê lajeki bidê mi!" Wezîr vano: "Padişayê mi, seni ma lajeki bidimi to, qe ewlad deyeno kesî, ma rê lajekê biyo, seni bidimi?" Padişa vano: "Şîma ki ê lajeki bidê mi, ma do xapanî sernê u bisencê, çendî ki bêro ez do hendî altuni bîdan şîma." Wezîr vano: "hel vîndî, ez şîran ceniyekerda xo ra zi pers keran, bê ay ez nêşena bîda, eki lajê muno, ê ayo zi." No şîno keye, veyndano ceniyekerda xo u vano: "Ceniyekî, hel bê hal u medey padişay hunayo, oyo lajê ma wazeno, tiya se vana?" Na vana: "Mîrdek, qe ewlad deyeno qandê maldê dînyay, seni beno wa bibo, ma lajê xo nêdanê padişay." No şîno padişay rê vano: "Padişayê mi, wellay ma lajê xo nêdanê maldê dînyay, qisur mewnî." Padişa vano: "Di finî kenan altunan vera." Wezîr vano: "Hel vîndî, rey na şîran ceniker ra pers keran." Labîrê wezîr zano hîni girwe senîno, ektî lajeki nêdo padişa do zorêna nînan ra bigîro. No şîno ceniyeker u lajekiya piya gêno u ano padişay heteki. Rey na ceniyek vana: "Lajekê mayo, ma seni bidimi to, qe ewlad deyeno maldê dînyay?" No vano: "Nê, emşo şîma hetek di nana xapanî serî, çendî ame, şîma rê hendî altuni danan." Nê ewza di ewnenê ki, nê lajeki nêdê zi, o do lajeki ci ra zorêna bigîro, nê qebul kenê, hîrê finî xapanî sero hewadanê, ronanê ew altunanê xo gêno u şînê keye. Dîma wezîr vano: "La ceniyekî, ma hewna genci, ma ra hewna zaf qeçeki benê, zeki no qe ma ra nêbi." Padişa zi lajeki gêno u veyndano serwezîrdê xo, serwezîrê ci yeno. No serwezîri rê vano: "Kardiyê bigî, berî cayê di meşeyê miyan di yanzi kerreyêna bîbirrî ew nê pirênê cîyê sipî gunida ci di bumiloqni u mi rê biya!" Serwezîr vano: "Temam padişayê mi!" Serwezîr kardîya xo kenô hege ew nê lajeki kenô xo virar u şîno vera mêşîya, hetê kerrana, vano ha tiya di bîbirrîna, ha etiya di bîbirrîna, wîni destê ci nê lajeki ra nêşînê ki ci bîbirrîno. Wîni ray ra şîno, vano, ez se keran? Wîni fikîryeno. Wîza di weyneno ki bewranê amê, ney kîştay anîşt. No erd ra siyê gêno u erzeno bewranerî, sî yena ci, bewran yena ero. No hîma lajeki ronano u vazdano bewranerî serî. Bewraner gêno kenô lete, pirênê lajeki ci ra vejeno u gunida bewranerî di miloqnenô. Ê pirênî gêno ew lajeki zi beno mêşî miyan di kerî vera ronano ew dano pîro peydi yeno padişay heteki. Padişa vano: "To se kerdi?" No vano: "Temam padişayê mi, mi emrê to ard ca, bew pirêno gunî zi noyo." Padişa weyneno pirênî ra, pirênî gunî di miloqyayo. Vano: "Temam, no girwe hed bi." Wexto no verî ra vêşêri beno zilimkar, şarî rê zaf zilim kenô. Vano: "O merdimî ki do ez bîkîştê, hîni mi o kîşt, ez hînda nêmanena, ez do timî una ba."

Ma bêmi lajeki serî. A şewî wîna ravêrena, lajek bermeno. Desta şefaqi di şêrê u dîna leyrandê xoya mîxare ra veciyena ki şîro xo rê seyde bivîno, pîzey leyrandê xo mîrdî kero. Şêr weynena ki vengê qeçekêno yeno. Na vengî dîma yena kî, ektî lajekê virt u viran teva pîra çîniyo oyo wîna siyeker vera. Na şêri vana: "Welay qîsmetê ma ewro zaf biyo raşt, seyde ma rew veciya, hîni ney bigîra beran, wa leyreki pîzanê xo pa mîrd kerê." Na şêri fekkê xo bena ki gaz pîro bo, seni kena seni nêkana nêşena pîro bo. Dîma na ney kena xo virar u bena leyrekandê xo miyan. Hîni na şîna seyde, çiçi ki vînenâ ana, dana nînan. Şêri ney musnena axo. No hîni şêran ra şit weno, wîni wîni no hîni beno gîrd. No beno

gîrd, nê leyreki zi benê gîrdî. Nê pêro piya şew şînê kewnê mîxare, rojdhîr şînê teveri. Hîni bîzi, kavîri, çiçi vînenê, gêne anê mîxare di piya wenê. No lajek zey dewarî zaf beno gîrd, beno quwetin, gandê cîna purtî vijiyena. No timî goşt weno, şîtdê şêra beno pîl. Nê timî şînê ju bolda dewî. Cayêdo duzo, bolî pêro yenê ewza. Nê zi hîrgî şewra ewza di daldeyêna xo nîminenê. Ektî bolî yenê, nê xo erzenê bol miyan, herkes ya bîzê yanzi kavîrê erzenê xo miyani ser u anê mîxare di wenê ew danê pîro fîna şînê. Rojê şîwane nînan vînenô u si çekeno nînan. No lajek ewza di şîwanî kîşeno, çîmay şîwanî dano xora, çîna ci rê nêbeno u pîro durryeno, axîri wîni anceno xo serî ew nê wîni dewam kenê. No şîwane ki mîreno, dewîji vanê: "No seni ewna beno?" Nê dewîji pêro arêbiyenê pêser u qîsanê xo kenê. Şîwaney vanê: "Wellay, ma ki şewray ser şînê Tap serî, nê şêri yenê kewnê bolda miyanî." Nê şewê tînganê xo gêno u şînê tap serî, çorçorşmedê tapa roşenê, şîwanan zi tembey kenê ew pawîtenî nanê şêran serî. Sîwaney bolan gêne yenê Tap serî. Bolî ki kewnê duz, na şêri bî leyrandê xo u lajekiya kewnê bolan miyan. Nê dewîji werzenê pay, çorşmey nînan gêno u nînan gêne govîrkî miyan. Şêr u leyra çember miyan ra remenê, labîrê lajek nêşeno bîremo, dewîci ney tepêşenê u anê dew miyanî. Şêlgî arêbiyeno pêserî, tayn vanê, "Ma ney bîkîştê!" Tayn vanê, "Vînderê ney şîwaneyê kîştê, ma ma u pêrdê şîwanî ra pers kerê, hele ê se vanê? Ektî qebul kerê wa no inan rê bo." Nê veyndanê ma u pêrdê şîwanî u nînan ra pers kenê. Nê vanê, "No dewaro, no merdimî iyo ki ma do ney se bikemi?" Nê bîni vanê: "Nê, no merdimî, no şêran miyan di biyo pîl, no beno rînd. Ektî rînd nêbo zi ma fîna şênê ney bîkîştê." Aja di ma u piyê şîwanî ney qebul kenê. Xeylê miyabeyn ra ravêreno, no şîwanî kenô. Şîno bîzan ver u yeno, wîni wîni zîwan zi museno u tam beno merdim. No şîno gemî ew no kuşat mîşat nêzano, şîwaney gema veyenê ney u vanê, nêzana ti şêrê, nêzana ti noyê wîni timî veyenê ci. No zi beno hêrs u beno goşde şîwanî ro u ânçênê, goşê şîwanî cîbiyeno. Nê şanêra yenê keye, dewîzi yenê nînan ser u vanê: "Ney ki wuna kerdo?" No zi vano: "Şîwaneyê veyenê mi, mîna kuşat kenê, wa mîna kuşat nêkerê, ez zi teva inan nêkeran." Hîni her kes şîwaney xo tembey kenô u vano: "Ney meveyê, pa yaraney mekerê!" Rojê nê rey na yenê pêheteki, şîwaney fîna neya kuşat kenê u veyenê ci. No aja di beno qoldê şîwanî ro, qolê şîwanî ney desta yeno. Nê rey na yenê, vanê: "No wîna nêbeno, tiyê çî wîna kenê?" No vano: "Mî şîma rê nêva ki wa mi nêveyê, mîna yaraney mekerê, êyê yenê veyenê mi, ez ci xo nêdariyena. Ez perraya qoldê ci, qolê ci mi desta ame, ez se keran?" Nê hîni şîwananê xo tersaynenê. Ney rê zi vanê: "Kamcîn ki ame to hetî, tî hîni bîkîştî!" Wîni kenê ki, şîwaney bîtersê hîni ney hetek nêşîrê. Şîwaney zi tersenê u hîni ney hetek nêşîm. No wîni Quwetin, wîni baqlin beno. Tî nêvanê ki padişayo kî kerd ney kîştendo, lazêndê ey zi zaf quwetin beno. No delal dano veyndayenî, vano kam ki bişo miyaney lacedê mi biyaro erdî, mi ra çiçi bîwazo ez do ci dan. Çî miraz bîwazo, ez do biyaran ca. No lazek zi ney aşnaweno. No rocê gem ra yeno keye ew ma u pêrdê şîwanî rê vano: "Şîma hîni ma u piyê munê, şîma ez kerda pîl, ez kerda merdim. Na xeber esta, ez do şîran." Nê vanê: "Ma to ra zaf razîyê, tî ki goştareya ma kenê, meşo! Ma rê tevay padişay lazîm niyo." No vano: "Nê ez do şîran, mi rê zi çîvêndê padişay lazîm niyo, labîrê ez qayîla lazê padişay ero dan." Nê seni kenê, ewnenê mîkunê ci çîniyo, lazek do şîro, nê ci rê estore, ci rê çiçi ki lazîmo gêne u danê ci. No xatîr wazeno u vano: "Şîma dînya axret ma u piyêmunê, ez ki weş menda peyser yena, şîma vînenan." No dano pîro şîno şîno, şîno sukda padişay. No wenenô ki şêlgî meydan di arêbiyayo, tî vanê qay mahşero. Pahliwanî pêroyê ewza di, kamo ki şîno lajê padişay rê, oyo huma beno pîro u kuweno erda. Kamo guneno erd ro zi, êyê huma benê daldeyêna qota ci cîkenê. Hînda kes nêmaneno. Lajê padişay ewza ra qîreno u vano: "Hîni kesna esto, kam ki şeno mîna têmanê bîkero wa bêro!" No zi ewza ra werzeno wîni çînayêdo pîso dirryatoyo pîra u vano: "Ez esta!" Wîza ra xîzîmkarê padişay vanê: "La tî feqîrênê, bê na sewda ra wazêç bi, ektî ecelê to ameyo, şo xo çayêna bîkîştî! Çî lazîm kîno, ê do to berê qota to cîkerê." No vano: "La qot qota mîna, gan ganê mîno, ez do têmanê bîkeran!" Lajê padişay zi ney vînenô u vano: "La vîradê vîradê, wa hele bêro!" No şîno uza. Lajê padişay vano: "Tî do mîna têmanê bîkerê?" No vano: "E!" Vano: "Tî qedê mi benê?" No vano: "E, ez qedê to bena." Vano: "La bew to gunayo, tî feqîrênê xo rê koti ra ameyê fîna şo uza, wa serrey to nêcîbiyo." No vano: "Serre serrey muno, wa qe cîbiyo." Lacedê padişay vano: "Ektî wîniya tî zanê, xeyr u gunay to, to mlî." Nê şînê meydan u erziyenê pê. Lazek beno lajê padişay ro u kuweno erda. Uza di merdimî qîrenê u vanê: "Ey hîle kerdi, lînga lajê padişay deriskîyê,

ZAZANA

noftin tav nêbi!" No vano: "Temam, wa tav nêbo ma fina şımı pêrê." Nê reyina şımê pêrê, no fina beno lajdê pağışay ro u kuweno erda. Nê vanê: "No zî nêbi, wa fina dol!" Merdimyê ewza ra vanê: "Noyo hîle kenô." Nara lajê pağışayo zano ki hîle mile çîniyo, lazek zaf quwetino, oyo qedê ci nêbeno. Lazek fina hîrn zi lajê pağışay dano ero. Hinda ewza di vano: "Hadê xatûrdê şıma!" Pağışa vano: "Ey mi rê tepêşê u biyarê!" Merdimi çorşmey lajeki gênê. No vano: "Şıma xeyro?" Nê vanê: "Hadê, pağışayo veyndano to." No vano: "Ey şımayê çî çorşmey mi gênê, mi rê vazê, ez şına." No şıno pağışay heteki. Pağışa vano: "Ti koti rayê?" No vano: "Ez filan ca raya." Pağışa vano: "Mi ra çiçi wazenê buwazi, ez do bidan to. Şertê ma winayo." No vano: "Mi rê tevay şıma lazım niyo, mi miyaney lajdê to ard erd, mi rê beso, ezo şına keydê xo." Lajê pağışay zi vano: "Bê meşo, ma hetek di bumani, dinyaxret ti birayê mino pil, ez birayê toyo qij." Na kişt, a kişt, no vano: "Ez vindana, labirê ma u piyê mi estê, ez do şıran inan buvina." Nê vanê: "Teva nêbeno, ti çi wext wazenê, şenê şırê inan buvînê. Ti şenê inan zi biyarê etiya." No vano: "Teva nêbeno, dıma şına anan." Nê sarayê danê ci, xızmkari danê ci ew nê wini dewam kenê. Rozê lajê pağışay yeno u vano: "Hadê ma şırê seydi!" Nê nişenê istorandê xo u şınê. Şınê şınê nişenê ray şınê. No lajdê pağışay rê vano: "Mayê şınê koti? Ma şukda xo ra kewti duri." Lajê pağışay vano: "Hadê seyde mayo duri di, ma do hewna şırê." Nê keylê şınê, yenê cayê. Ewza zi hîni mentiqey ewmbi merdiman beno. Lajek nêzano ki lacê pağışayo zano ki uza mentiqey kêyo. Nê şınê ini ser ki, awa weşo wini ini ra yena, çorşmey ci marga, wini pêro nefleka, ha wini vaş awşo saqe. Istoran veradanê a nefleker miyan. Aw maw şımenê, kurkanê xo rakenê, sero benê dergi. Lajê pağışay vano: "Seyde ma hewna duriyo, ma şefaçe werzenê u dewam kenê." No lajê zano ki no grwe di çiyê esto fina zi pers nêkeno ew zano ki no karê seydi niyo. Lajek wini kurkda xo sero şıno hewna u rakewno. Nimey şew hesiyeno xo ki, lajê pağışay hewna nêrakewto. No vano: "Brayê mi, ti çi xo rê nêrakewtê, ti nêbetulyayê, hewnê toyo nino, xo rê rakewti!" No vano: "Nê, hewnê mino nino, ezo nêşena rakewa, ti xo rê rakewti!" No fina rakewno. Lajê pağışay zi hendiki paweno, winik nişena ci, o zi wini xoya şıno. Hîni beno şewra. Ti nêvanê no mentiqe zi ê hirê birarano, ê zaf quwetni benê, kes nêwetano şıro mentiqedê ninan. Labirê no lajeko nêzano, nara lajê pağışayo zano. Ti nêvanê lajê pağışay zi qandê warda ninan ameyo ewza. No lajêk zi quwetino hîni lajê pağışayo nêterseno. Veri zi na keynek ney rê wasta. Ê ninan zi vanê hirê şertê ci estê. Kam ki bişo nê şertan biyaro ca, ê do wara xo bidê ci. Nê lajê pağışay şertê ci zi nêşayo biyaro ca, ayra ci nêdaya. Labirê lajê pağışay hewna qayılı ki a keyneker bigiro. Ewza di ma bêni nê hirê biraran seri. Beno şefaçe nêyê hewna hewn di. Estoryê merg miyan di çerenê, neflek saqe raya. Nê hirê birari benê aya, warda xo rê vanê: "Wayê, hele finê şo bivijiyi bani ser, bewni hetê mergda maya, hele çiçi esto? Na şına vecyena bani serti ki, eki di estoryê merg miyan di çerenê." Na yena, vano: "Brayêno, di istoryê merg miyan di çerenê, ê kêyê nêzana." Nê birayê çiji risenê, vanê: "Hel ti zi şo bewni!" Brayoy wêrdi şıno weyneno ki, eki di estoyê merg miyan di çerenê. Na merg zi nê birayê hendiki pawenê, miriçik nêwetana sera biperro. Yanê kes newetano bêro mentiqedê nê biraran. Nê nêşenê istorandê xo u şınê vera mergi ê estoran heteki, nê ewnenê ki di merdimi ini sero rakewteyê, nê şınê pay verdanê ninan u vanê: "Werzê werzê, şıma çi kesyê? Şıma ce namey ma nêaşnawto? Sşıma seni ameyê etiya?" Nê hewn ra benê aya. Nê biray nê lacê pağışay şılasnenê ew ney rê vanê: "Ti fina ameyê?" No vano: "E, ez fina ameya." Lajeko bin hewnenno ki, lajê pağışayo tersan verdi lerzeno, no vano: "To xeyro tiyê çi hendî tersenê u lerzenê?" No vano: "Brayê mi, hal u medey min u ninan unayo, wayênda ninan bi, waya ci zi mi rê zaf xaseka, ê ninan zi hirê şertê ci estê, ez finê amawa mi nêşa şertanê ci biyaran ca. Yanê ez qandê seydi nêameyan tiya, ez qandê warda ninan ameyan tiya, ez do fina çiyê bikeran, beno buşa çiyê bikeran şertanê ninan biyaro ca." Nê birari vanê: "Ti nêşenê şertanê ma biyarê ca, ti hala eyni çiyê, ti do şertanê ma seni biyarê ca?" Fina linga xo herda ma ser meçkerê, hele bew, seni şıma no vaş pay kerdo ew estori veradayê ci? Uza di lajeko bin werzeno u vano: "Şertê şıma çiyê?" Nê vanê: "Şertê ma, oyo ki wara ma bigiro, do şertanê ma biyaro ca." No vano: "Ez ki şıma rê çiyê vaja, şıma qebul kenê?" Nê vanê: "Heta ti nêvajê, ma nêşem vajımı ma qebul kemi, yanzi nê, ti vaci, eki ame hesabê ma, ma qebul kemi." No vano: "Şertê şıma çiyê, şertanê xo vajê!" Nê vanê: "Şertê ma, oyo ki wara ma bigiro, do tewr veri miyaney ma hirê hemın buran biyaro erd. Dıma ma do estoran xari dê ew dıma do miyaney warda ma bi biyaro erd ki, hendik wara ma heq kero, wexta waya ma ceniya eya." No vano: "Winiyo?" Nê vanê: "E!" No vano: "Ez ki vera birardê xo şertanê şıma biyaran ca, şıma do waraxo bidê nê birardê mi?" Nê vanê: "Nê, ma wini nêdamı, kam ki miyaney warda ma biyaro erd, waya ma ê eya." No vano: "Ey, ez şıma rê çına vaca, ez ki miyaney şıma hirê hemın ju fin di biyaran erd, şıma wara xo danê nê birardê mi?" Uza di nê hirê heme huwenê u vanê: "Ti do miyaney ma biyarê erdi?" No vano: "E, mi ki nêşa temam, Ma nêşa şertanê şıma biyarê ca, eki mi miyaney şıma ard erd, wexto şıma na wara xo danê birardê mi?" Nê weynenê pêra, fikiryenê, xo bixoy rê vanê: "La no şeno miyaney ma hirê hemın ju fin di biyaro erd, hele vundi, no nê şerti xora nêşeno biyaro ca." Nê vanê: "Temam, qebul, to ki miyaney ma hirê hemın ju fin di ard erdi, ma

do zi wara xo bıdimi birardê to." No werzeno pay u vano: "Mi rê bêrê wari!" Nê biray xo estoran ra erzenê war u yenê. No nê hirê biraran wina gêno xo virar u erzeno erd ew nişeno ser. Nê şaş benê u vanê: "No seni wina beno?" No vano: "Eki şıma do vacê no tav niyo, reyina ma şımı pêrê!" Nê vanê: "Temam, ma qebul kemi, to miyaney ma ard erd u şertê xo ard ca. Ssertnadê ma esto, ma do estoran xari dê, hele kam do kami ra ravêro." Nê istoran zi danê xari, ewza di no fina ninan ra ravêreno. Nê vanê: "Şertê mayo hîrn zi, ma do şırê, ti do miyaney warda ma erd." Nê ki hîni şınê, nê xo bixoy fikiryenê. Brayoy pil vano: "Hında lazım nêkeno, to ki şa miyaney ma biyarê erdi, waya ma qedê to qe nêbena, şıma qezenc kerd, waya ma hîni ceniya burardê toya, bêrê hîni wara ma bigirê u berê!" Nê warda xo rê hal u mesel vanê ew wara xo danê lacdê pağışay. Waya ci çeqçokê xo tê kena u nişena istorda xo u nê danê pıro şınê. Kesî ra veng nêvıjıyeno. Nê ki yenê mentiqedê xo, uza di fina ziwan kewno lacdê pağışay. Nê yenê pağışay heteki, pağışa ewnenno ki ney keynek girota u arda. Keynek zi zaf xaseka. Pağışa zi ne dino ne imano, no xo pize di vano: "Ez seni bıkeru ki na keyneker xo rê bigira?" No xo hetek di xori xori fikiryeno. Pağışa uza di vendano u vano: "Veyndê lacdê mi!" Nê vendanê lacdê ci. Lacê ci vano: "Xeyro piyê mi, tiyê se vanê?" Oxil pağışay filan sukı mi ra çiyê wasto, na paket miyan di çiyê esto, ti do nay berê bidê ê pağışay, ti ki ameyê ma do dıma veyvey şıma bıkerê. Lajek vano: "Piyê mi kesna nêşeno na paketer bero?" No vano: "Nê oxil, bêto emeleya mi kesî nına, ti do nay berê!" A paketer berden u ardênı hirê çıhar roji rameno, zaf rayênda derga. O do pey estora şıro u bêro. Piyê ci pağışayo no nêşeno tevayê vajo. Piyê ci vano: "Oxil qe madala di memani, keynek ê toya, ti şo u bê, ma hîni bı kêfdê toya veyvey şıma kemi." No vano: "Çiyê nêbeno." No uza di ê laceki rê vano: "Brayê mi, hetani ez bêran wastiya mi pawey to!" No vano: "Brayê mi, ti madala di memani, madem ki piyê toyo vano, teva nêbeno şo u bê, ma dıma veyvey şıma kemi." Lazê pağışay kewno ray u şıno. Nara no lazeko bin hut hewardano u vano: "No grwe di gurweyê esto." Bano ki keyneka manena, ê bani ver di komênda vaşi bena, no tıfinga xo gêno u şew şıno a komer werte di roşeno ew pawiteno nabo bani seri. Hına beno nimey şewı, fina weyneno ki pağışa ame, hêdiyêna şı kêverê keyneker kuwa, keyneker kêber akerd ew pağışa şı zerre. No lazek zi a komer miyan ra vecyeno u şıno kêberı pey ew goştareyo nêşeno. Weyneno ki pağışayo vano, "Ti hîni veyva mawa, lajê mi rındo, winayo hayo." Dıma selletê keyneker beno u vano: "Bew ez pağışawa, zaf zengina, bê lajdê mi ra fek vıradı, bê ceniya mi bı!" Nê pê benê anê, na keyneker çirena u vana: "Seni, wini beno? Ti kalê, ez toya nêbena!" No perreno keyneker ki zorêna çi kero, no lacek hıma kêberı şıkneno u kewno zerre, xınçeriya xo anceno u dano pağışay ro, pağışay keno leterabare u kışeno. Şar pêro werzeno pay u vano: "Pağışa kusto!" Ewza di laceki pawenê u vanê: "Wa lajê pağışay bêro, bewnımı hele se beno ew nê raya lajedê pağışay pawenê." Lajê pağışay yeno. Şar ney rê vano: "Birarê to, piyê to kişt." No raşt yeno birardê xo ser u vano: "Brayê mi, seni to piyê mi kişt?" No ci rê vano: "Brayêmino erciyave, To namuşê xo pawey mi kerd bı, ey namuşê to zi wina wina bı. Bew waştıya toya etiya di, ci ra pers kı, bew eki wini niyo ho to rê xınçeriya mi, ti zi mi bıkişt!" No keyneker ra pers keno, keynek vana: "Raştı, piyê to ame mi heteki mi rê va bê ma karo pis bıkemı ew lacdê mi rê vacı, ez to nêğêna, bê mi bıgi!" Heme cayê mino, her keso emirdê mi bin di, bê ceniya mi bı!" Mı zi va "Nê!" Zorêna selletê mı bı. Ney zi kêver sıktı, ame zerre u piyê to şana xınçêran ver u kişt. Dahkay ma unaya. Lajê pağışay vano: "To rınd kerdo, o xo ra zılmkar bı, bê tipads b i ez zi bena serwezirê to." Lajek vano: "Nê, lacê pağışay tiyê, ti do herunda pêrdê xo di rosê, ez ancina zey veri manena." Pağışa ki mireno, hay serweziri hırg çi ra bena, pağışay heme çi ci rê vat bı. No vano: "Eyni no lazek o lazeko, no nêmerdo." No yeno nê laceki hetek u vano: "Ez şena toya tayn qısey bıkeran?" Lajek vano: "Ti şenê, çınêşê?" No vano: "Ti koti rayê, ti çi kesê?" No vano: "Ez filan dew raya, lajê filan kesiya." Vano: "Eslê to koti rayo, ti kamê?" No çi oxbet ameyo ci serredı, ney rê vano. Vano: "Ez muxare di bıya pil, mi lajê dewêjê kişt bı, inan zi ez tepıştı u daya pêrandê ey ew ez hîni biyan lacê inan." Wezir şık beno ki, no o lajeko. Serwezir vano: "hal mesela to unaya. Pağışay ti dayê mi. Mı ti berdê filan ca, uza di verdayê, mi çınay to zi da pağışay. Ma u piyê to zi êyê tiya di, ê zi hewna weşi, pağışay xeylê altuni day ma u pêrdê to, inan zi ti dayê pağışay." No ewza di zaf hêrs beno u vano: "ma u pêrê mi ez qandê maldê dinyaya pağışay?" No vano: "İnan ki ê altuni nêgrotayê, bı zora biyayê to do ti inan ra bigrotê, inan caelemat ti dayê ci." Lazek vano: "Hele veyndê inan wa bêrê!" Nê vendanê ma u pêrdê ci u heme çi ninan rê vanê. Ma u piyê ci ewza di bermenê. No vano: "Heqê şıma zi kıştena, labirê şıma ma u piyê minê, heqê şıma zi esto, şıma ez nêdayê zi ey do ez zorêna bıgırotayê ancı tevayê nêbeno." No uza di lew nana ma u pêrdê xo desta u ninan gêno xo heteki. Ewza ra dano pıro şınodewda xo, şıno ma u pêrdê xoyê binan hetu ew inan rê heme çi keno eşkera u vano: "Mı ma u piyê xo di, harê ma şımı, cayê şıma serre u çımandê mı serı, çiçi ki wazenê ez bidan şıma." Nê nêwazenê, vanê: "Nê, ma tiya di rihatiımı, ti şo ma u pêrdê xo, ma xo vıra meki beso, ma xo rê etiya di manemı." No fina pey di yeno a sukı. Ê zi hîni uza di manenê ew uza di resenê mirazdê xo, ma zi etiya di resem mirazdê xo. Estanika mına weş, hewt koyan pey di bi ze leş.

KISSADAN

HİSSE...!

Mustafa KARABULUT

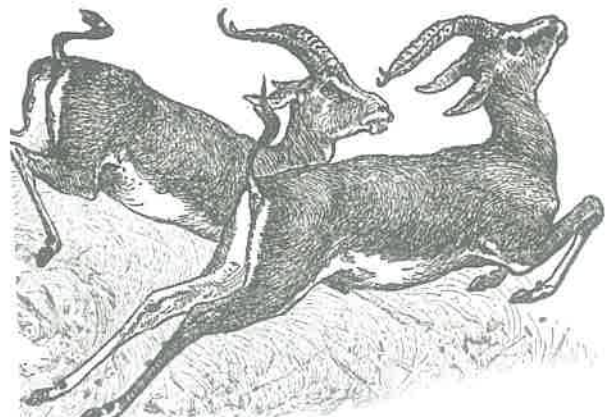
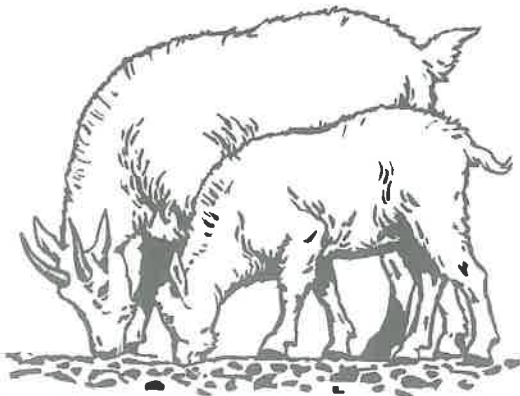
Bir gün bir çoban, oğlu ile beraber dağda keçilerini otlatıyormuş. Bir ara erkek bir ala geyik gelip dalar keçilerin içine ve dişi keçilerle çiftleşmeye başlar. Çobanın oğlu babasına:

“Baba, bu geyiği kovalım bizim keçilere zarar verebilir demiş.” Babası da; “oğlum karışma, keçilerimiz erkek bir geyikle çiftleşirse yavruları daha güzel olur, daha iri olur, hem geyik cinsinden olur. Bizim için daha iyi ya,” demiş. Beş ay sonra keçiler, güzel güzel geyiğe benzer yavrular getirir dünyaya. Annelerinden sütünü emer, büyür gelişirler. Çoban keçilerini yazın gece dışarıda yazlık ağılda barındırmış. Bir gece vakti bakarlar ki o erkek geyik tekrar gelmiş ve ağılda bulunan tüm yavrularını kaçırma-ya çalışıyor. Köylü geyiğin peşine düşse de babanın yavrularını kaçırmasına engel olamamışlar. çünkü yavrular babayı tercih etmişlerdir.

Kıssadan hisse bu hikayeyi neden anlattım biliyor musunuz? Şimdi bizim bazı Zaza gençlerimiz başka sürülerin içine giriyor. Kimisi kendisini Türk, kimisi Türt, kimisi de Ermeni zannediyor. Ancak şu unutulmamalıdır ki, bir gün gelecek bu çocukların da babaları gelecek ve çocuklar babalarının peşine düşüp ait oldukları yere götürecektir.

Rojé jew şıwané şıno bolda bizo ver, de jew kospes yeno kewno bızandé né şıwani miyan u ardiyeno bıza ser. Bıza ano kel. lajeké şıwani perdé xoré vano bawo: né kospesi ma bıqornımı, o yo ardiyeno bıza ser. pyé cı vano: lajé mı mekı wa bardıyo ser, bızé ma kı kospesira amey kel se, leyreke (bızéke) cı zi bené pesi ew cınsé cı beno rınd. Kospes bızané merdeki perikını ano kel. Seré ramena, bızé gewızı, de no kospes yeno leyrekané xo gewra remeneno beno koy ser. Yané leyrekandé xoré wayır vecyeno.

Ina qısa mı ardı çıçı ser şıma zané? Ge ge gencé ma Zazayo şıné kewné ezbatendé bino miyan. Siyasetandé şariré xızmet kené. Ge ge vane ma Kürdimi, ge ge vané mea Tırkimı, ge ge vané ma Ermenimi. feqet nay bızané kı rojé piyé şıma dé veré şıma şıma wucara vecé. Ina salmeyını heni besa.

ÇIRA ŞARÊMADI WENDİŞ MÜHİM NİYO?

Emrullah DOĞRUBAS

Wendiş qewet o, qewetê yew şar zafiyê yira nê, çend zaf wendeyê yî estê ayınıra yeno. Yew vate vano; Şaro kî kitab nêwano raari nezunê dî yew qebilewo. Quran-ı kerim vano; “*Bıwane bıwane bıwane*” İnsonu nuşte icat kerdo semedê zanayê xo, semedê zonê xo kulturê xo, vato kî ma qîsê kenê qîsê ma vaciyenê şînê, ma sebîkî wa qîsê ma vin nêbi û nuşte icad kerdo. Hemeçiyê hin nušto çîkê yin vin nêbiyo. Din hemî kitab biyê amê insanan rê, humay zi wendiş çîko mühim kerdo kî din kitab kerde erşawîtê, tiya ra zi ma fam kenê kî wendiş zaf mühim o. İlm, zanaye hemî kitabandî nuştewo. Mêrik çî zana kam welatî do, zanayê xo nuseno kitabê yî yeno welatê ma ma zi ê kitab genê wanenê zanayê yî musenê. o mêrik o kî nêwaneno çara bızano? Zanaye zaf kitabandî nuştewo ek tî nêwanê tî seni musenê. Şarê kî nêwanê nezun manenê, şarê nezun lez xapiyenê labelê şarê zanayê nêxapiyenê çew nêşkeno bixapeyno, inay sêr ma gere zaf bıwan. Ez vînenê kî şarê ma dî wendiş mühim niyo, ne khalikanê ma dî ne may û piyê ma dî wendiş mühim nêbi rîdê inayra zi xortê-keynekê ma zi nêwanenê çîmok pîlanê xo ra ina diyo. Şarê ma dî wendiş zaf tay ma eşkeni vacî çîniyo zi. Khalikanê ma wendiş mühim nêdiyo inaya seri zi zonê xo, kulturê xo, kamiya xo, zanayê xo, tarixê xo nênušto, ek mühim bîdinê heme çiyê xo nuştê. Nêvato ma zi zonê xo binus, tarixê xo binus, kulturê xo zanayê xo binus wa vin nêbo qey vin bîbo şîro heyf o, nêamewo hişê yin, Nêvato kî qîjê ma wa zonê xo dî çîkêk bıwanê ma qîjanê xo rî çîkêk verdi ma rujêk merdî şiyê wa yî zi tiya ra xo cakî xo bızani nê. emîrê xo na karê dînya ser, fam nêkerdo karê dînya çîray nêqediyeno. Ma vacî yî nezunîbê fam nêkerd çîkê xo binusê labelê xortî û keynekê ma yê inkeyin vanê ma zanayê ma nezun niyê merdîmo zanaye û nêzanaye eyinî çî nêkenê la aseno kî xort û keynekê ma zi sey khalikanê xo kenê çîkê xo nênusenê nêwanê

khalikanê ma, ma rê çiyê nêverdabî ma qîjanê xo rê verdi wa yî sey ma nêbi. Zafî xort û keynekê ma esti zonê xo nêzanê nêwanê ma bîmusî û lomê kenê may û piyê xo ra, vanê ma nêmusnayî. Fam nêkenê zi xo ra vacê ez seni bîmusê? Yîn mî nêmusna qey ez gere nêmusê la hişê yin nêno xo ra persê, xo danê pê mehnayan, nêzana mî het dî çew zazakî çîsey nêkeno, nêzana ma qîjîbê ma welat ra şiyê nêzana embazê mî zazay çînyê û sey inin mehneyan rumenê ver, vanê qey ma ina vacî ma benê whar heqî, xo xapinenê û nêzanayîşê xo ra razi benê. Nêwanê kî ez heya konca xo xapînena la çewî mî nêmusna ez nezun bîmanê la ? ina nêwanê. Nêzanayîş qederê şîma niyo ez vano, heme çî şîma destî do, şîma bıwazê zaf imkanê yenê şîma ver ê kî nêwazenê mehneyan pêyda kenê, mehnê çîk nêdanê şîma, şîma tum peynî dî verdenê. Bîmusê û şarê xo zi bîmusnê wa şarê şîma peynîya şaran dî nêmano , şarê xo erciyaye vînê bîkê erciyaye kî şarê bin zi şarê şîma erciyaye vînê, bekîa şîma vanê pê mî tenya nêbeno labelê tî neki ez nêki o nêko kam bîko? ma qîjê in şariyê ma gere şarê xo bîk zanaye verçû ma xo bîk zanaye dîma şarê xo, ez şarê ma ra persafê şîma kitab wanenê? vanê nê çîra çîra? qey kitab wendiş zaf zor yew çiyê kî ma nêwan, çiyê kî kî bîko zanaye kî seni ê ra dîr vînderê, kî xo dest nêkerî? şîma zi xo het şarê xo ra hê persî şîma zi vînenê kî şarê ma vano; Ma kitab nêwanenê. O wext yeno şîma hiş ma çîra yew nêbenê, çîra ma tum peynî dî mendê çîra çew çewî rê yardım nêkeno çew çewî rê derd niyo, çî ma tum bîndestî biyê şîma weş fumkenê kî hemî rîdê nêwendîşîrawo. Ez xortun û keynekan û wendoğanê ma ra vano ma zaf bıwane bîmusê û şarê xo zi bîmusne, qederê şarê ma zonê ma kulturê ma, ma destî do xo vîra mekê kes şarê ma rê zi zonê ma kulturê ma rê zi wharê nêkeno ma nêbi çew nêbeno. Bîmanê weşiyê dî.

Zaza Mustafa Şiirleri

(Mustafa Karabulut)

Roj şono awon

Roj arvon beno imkay
Naxır yeno, bol yena
Maya mi veyndana mi enka
Wardêka mi, rindeka mi
Luliya mi aşmıya mi
Şewa dergı yena mi ser
Xaseka mi kewna ciğer
Şıma çızanê ez çi veşeno
Zanê se minanê mawzer

Eyni biyo biyo günü
Dahl u dirıkdı biyo vını
İnsanora ez biyo mird
Şeptani ji mira duri

Rêştta

Rêştawa desta
Derd u küli rêşena
Qağu megi rında mi
Ez derdê to resena
Şar rêzwanekra aw weno
Ez şeri la peysena

Dayê

Dayê dayê, dinya mi ser geypreno
Dayê dayê e'rdü azmin lerzeno
Encina kenıt mi viri, ez cora bermeno
Zêy xinto êvdalo, koya sera geypreno
Dayê dayê dişlîgê mino nino
Rındê rındê envrê kêfê mi çinyo
Şarirê wesaro, ê mi tim tim payizo
Şar xürê mahmuro, ez şino verdê bızo
Tu siyeri sero xorê luli ceneno
Torê çineno, la sosino kolbızo

Dayê dayê, apna nişta gengüla
Çimê cı zengi, porê cı zerd zêy güla
Dayê, bêqerara, bêbexta la bêsoza
Kesı kena xınt, dêso vera çarnena
Zêy simerdê sippi koyo sera vaydana
Kesı kena ma'cir dew u déro çarnena
Dayê dayê eza corna bermena

Wessila mi

Wessila mi Wessila mi
Gül to dé mi, ko sila mi?
Verê peyê mi dumano
Mo kamira, la seva mi

Ekı ez mardo, mi mezelki
Serê mezelé mi gül bo
Koşey mezeldê mi qül bo
Herğ şan şevra bê ravêri
Fistanê to wa ji sur bo

Rindeka mi xaseka mi
Cirana mi, sipiyeka mi
Venra sipi vileşpena
La zerya mi, cigera mi

Mı mıza pers mek

Mı, mura pers mek, erd u azmınira pers bık
Mı çıçı dı, mı çıçı nédi... mı telıyo sıya dı, dahrı dı, dıgoşı dı
Mı percıné şarı na pa... desté mı debeqpay
Mı dı qürışı nédi

Mı mira pers mekı
Mı kı mektevzı zazakı qısey kerdé
Mahlımı dayé miro
Koteg u çuvana, pay u lingana
'Emel nékené se
Şo rismdé atatürki'ra pers bıkı

Mı mira pers mekı, qeçekında mura pers bık
Heré ma pay dayé mı çarero
Ez hevnt metroy tılo kerdé
Qenser dayé ero
'Emel nékené se
Şo gadé mara pers bıkı

Ma şıyé masey
Mı desté xo kardé salı bına
Mar u kergenci düskıyayé gışta mına
Tu cenékı amé kerı sera veyndayé se
Lengi çınayé se, zevtı dayé se
Tı bızanı kı a maya mına
Tı mı mira pers mek
Şo masandé goşkarara pers bıkı
Ma kı mıcek epşté cı se
Mı inat kerdé
Mı vaté a marmasa é mına

Qeçekına mı mira pers mekiré
Mı kağıté kumari desı miayndı nımité
Mı alfaba qümardı dé
Günayé mı zaf zafé
'Emel nékené se, şéré hazret 'Elıra pers bıkeré

Mani

May mı miré nan bızı
Ez teyšano av bızı
Ez şıno lej gan bızı
Ez aşıqo saz bızı
Şar mara qalın géno
Sermayé mı ju bızı
Tı miré aqıl bızı

Türkçesi:

Anne bana ekmek ver
Susamışım su ver
Savaşa gidecem can ver
Aşık oldum saz ver
El bizden başlık ister
Sermayemiz bir keçi
Sen bana yol göster

Halé ma

Bostané ma dahl u dirıko
Serbicéro, kaş u telıyo
Péro güncéro
Erdé şarı deyşta bahra
Fındıqéro, fıstıqéro, azgıléro
Sermayé ma
Hırı bizéké
Tew naleka
Tew golıko
hevé qahro
hevé qotıko

Uzun Süreç: Asimile Edilmiş Zazalar

13.07.2007 yılında Erzurum Hava Yolları meydanında İspir'li Sudi Karagül'le tanıştık ve konuşmalarımızda bana şöyle anlattı. Sudi

Karagül, biz Dımlıyız ve kendilerinin Bismil'den Muş'a sürgün edildiklerini ve oradan bir bölümün İspir'e, yine oradan da bir kısmın Ağrı'ya göç ettiklerini söyledi. Biz Dımlıler yoğunlukta Muş'ta ve diğer bölge illerine dağıldık. Yine Sudi Karagül ve ağabeyi kendilerinin Dımlı olduklarını ve Dımlı'lerin Zazaların büyük bir kolu olduğunu söylediler. Muş ve civarında Zaza Dımlılerin kolundan Kürtçe konuşan epeyce insanların olduğunu gördük. Faruk Yılan ve Sudi Karagül birbirlerini tanımıyorlar ve bu konuşmalarımız aynı gün ama ayrı yerlerde ve ayrı saatlerde gerçekleşti. Yine ikisinden bu cümleyi duydum; Bu bölge (Diyarbakır, Muş, Siirt, Bitlis, Erzurum) Kürtçe konuşan Zazalar Kürtlerden fazladır.

Kimbilir daha ne kadar Zaza insanı Türkler ve Kürtler tarafından asimile edilmişler. İşte yukarıda sözünü ettiğimiz bu nedenlerden dolayı geçmişte anadili Zazaca olup, bugün sadece Kürtçe konuşan önemli bir kısım insan kitlesi mevcuttur. Kürtçe konuşan Zazaların iki mislini de Türkler tarafından asimile edilmiştir.

Kürt derneklernin davetlisi olarak Almanya'ya gelen Paris Kürt Enstitüsü'nün başkanı Prof. Dr. Bayan Joyce Blau ile 12.01.1996 yılında Almanya'nın Iser-Lohn kentinde bir söyleşi yapıldı. Söz konusu bu söyleşi 14.01.2000 yılında bir kürt gazetesi olan Roja Teze gazetesinde yayınladı. Bu röportajı yapan da Kürtçüdür. Kürtlerce yapılan bu söyleşide Kürt Enstitüsü başkanı Prof. Dr. Joyce Blau'ya Zazalar ve Zazaca ile ilgili sorulan bir soruya karşılık, şöyle diyor:

Soru: Gorani ve Zazaki hakkında ki düşüncelerinizi alabilir miyiz? Bu iki diyalekt arasında ne gibi ortaklık ve farklılıklar mevcuttur?

Cevap: Gorani ve Zazaca'nın aynı kökenden geldiklerini biliyoruz. Muhtemelen bu diller Kürtçe'den önce bu bölgede konuşuluyordu. Bu bölge bir çok İran ve Türk saldırısına uğradı. İran'lılar ve Türkler bu bölgeye dalga dalga geldiler. Muhtemelen Gorani ve Zazaca'nın mazisi Kürtçe'nin kinden daha eskidir. Kürtler Zazalar'ın ve Goranların çoğunu asimile ettiler fakat hepsini edemediler. Bugün Gorani'nin fazlasıyla Sorani'nin

etkisinde olduğunu biliyoruz ve Goranların çoğu Soranice konuşuyor. Gorani İran'ın Güney kesiminde, Kermanshah'ın Kuzeyinde konuşuluyor. Zazalar göçtirildiler ve şimdi Anadolunun ortasında bir üçgende yaşıyorlar.

Soru: İleride Doğu Dilleri Enstitüsü'nde Zazaca'da ders verimeyi düşünüyor musunuz?

Cevap: Evet, memnuniyetle yapmak istiyoruz. Fakat bir problemimiz var. Bu konuda insanların yardımına ihtiyacımız var. Fransa'da yeterince Zazaca bilen dilbilimcisi bulamıyoruz. Şimdiye kadar henüz doğru dürüst aramadık da.

Çok çalışkan Dersimli bir kız vardı burada; onun bize yardım edebileceğini düşünmüştük fakat o da Türkoloji okumayı seçti. Ama ben inamıyorum ki, o kız bir gün Zazaca'ya geri dönecek. O yüksek bir performans ile Türk diyalektleri üzerine çalıştı. Amacımıza ulaşabileceğimize inamıyorum. Bunu isteyen çok insan var, eğer destek alabilirsek gerçekleştirebiliriz sanırım."

Elbistan'dan İbrahim Karsanlı, Karakoçan'dan Mehmet Özcan, İspir'li Sudi Karagül ve Malazgirt'li Faruk Yılan beylerin anlatımları ile ilgili benim yazdıklarım, Prof. Dr. Bayan Joyce Blau'yu doğrulamaktadır.

Sonuç olarak benim ve Prof. Dr. Joyce Blau'nun dedikleri şu anlama geliyor: Türkler ve Kürtler dalga dalga Zaza ülkesini ıskal ettiler. Bu işgalle birlikte Zazaların büyük çoğunluğu asimile olmuşlar. Türkçe konuşan Aleviler; Türkler tarafından kısırlanmış olan ve Zazacayı bırakıp Türkçe konuşmak zorunda bırakılanlardır. Bugün Kürtçe konuşan Aleviler de Kürtler tarafından asimile edilmiş Alevi Zazalardır. Ama Kürtçe ve Türkçe konuşan sunni Zazaların sayısı da bir o kadardır.

Zuwan

Zuwankâr

Ma toya başlike no dinya
Ewdé toya lewi silasnay
Ma, toya tam grot zerrira
Zuwan,

Ei, embazé rojda siftibi
Rojda hera, é rojda tengbi
Ma toya tam grot zerrira
Zuwan,

Maya to qisé şiruni bi
Ei libi gird, xeyle ray şibi...
Ma toya şenbi zuwan!
Ma toya bi gird zuwan!
Ma toya wiyay, toya'edizyay zuwan!
Ma pasti da to
Tora umud ke zuwan
Ei meymandar bi
Kamci qisa di fini né amébi ki ké to?
Eo ciré va ez'ediz biya zuwan?
Axina to qederiré ray akerd, verniya to géryé,
Eo ray sero hirus u'hest qetli day.
Eo ewna fekté şari ti bi lal, to veng néke.

Eiré zuwan! Qandé ciciya!
Ké desté to tepisti zuwan?
Ké cimé to groti zuwan?
Ké ray né to ver zuwan?
Vaj zuwan, kesnayré né muré vaj!
Bé to ray teng yena zuwan
Auw, bena ağıya mari zuwan
Sar viyeno ma, maya qerfi keno zuwan
Na ray bé to nésina zuwan.
Zuwan,
Ei estése ez esta
Ez dest dana to
Eyi warz linga ser zuwan.
Mado raya şen keré zuwan,
Qecaré namey pané,
Zerriyandé tenikaré lori vajé.
Kasekaré xelat,
Kortaré zerrî bidé zuwan.
Ei estése ez esta
Mado toya bol ray şiré zuwan.
Weş u war luman
Weş u war luman.

Omur Şi

Pêramunê dewî dere u kaşî,
 Hîrana biyêne vilik u vaşî,
 Çimê nêvînenê, gîranê goşî,
 Ê rojê rindeki ezê avkî şî...
 Zymistan kî ame, venr varaêne,
 Waxtê wesarî de, henr gurraêne,
 Koyan dê ma ser ra verg zuraêne,
 Ê rojê rindeki ezê avkî şî...
 Dewranê dînyayo qe nêvîndeno,
 Serrî ravêrenê, omur qedyno,
 Merdim rojê beno, ge çimêbeno,
 Ê rojê rindeki ezê avkî şî...

Çilek

Tî ne purê, ne jî gilê,
 Tî jew qelaê do silê,
 Bê werden çipê nézanê,
 Vêrê to do bibo selê...
 Paêra wênê, raêra wênê,
 Tî hem wênê, hem geyrenê,
 Qağu mekî no wezîpeta,
 Zaf nêşîno, tî murenê...
 Jew çimekê to veyşano,
 Çimo bin jî tim teyşano,
 Pizê to qe mîrd nêbeno,
 Tî çilekê herkes zano...

MEMİRÊ SERVA SARI

Ju o ke serva sari merdo
 Ho peyde coru thowa néverdo
 A o ke pi u khalîki ra ciré mendo
 Lasêri amé, kewtê r aci, berdo
 Lalao memiré coru serva sari
 Îyé sari sima ré bené serdari
 Dadîma kam yéno qeçi béro
 Péro ki sima ré bené serbari
 Torné Thuji

Yê heru ra bêtero
 halo ke tederu

Waze; heq keşi
 sari mekero

Sayiya sari ra
 alfariyé was
 yey vero

Rasta ho ra
 bexevêro,
 sari ré hêro

Wale dey
 hale ha heri ra bêtero

CIWÊN: Cıwên Zazayondê hetona poncés (des u ponc) serrira ver zi zaf virazyayné. En veré mahsul çınawose (ğele, merci, cew... vs) çinyayné ew péserkerdîné. Tırá pey zi mişone reyra serdáyéra şiné, hetona kî wırdıbo. Mişone hinya zaf gayo reyra kaşbiné, toy zi istor reyra hinkerdîné. Eke weş wırdıbiyose, ina ray gere va biro kî, ké vaybıdı. Ino rısmdı zi aseno, mişonera pey cenéki ğele vaydona kî simerra bıaqıtyo.

(Viraste: Zazana Dergisi Komisyonu)

Olida EREN – Xıdır EREN

ZAZAKİ BO ELAQEYÊ SIFERÊ ÎSANÎ (1) * QESA VERÊNE

Kamci jüan beno bıbo, jüani pero cat kenê dina biyaişe nas kerê. Îsanetine, kerdenê isanetine, çıyo ke gureto dê raver berdo, mal u mîlk, kar u gure, qezencê xo pêro; kilmek ra dina biyaişe de sêr kerdene kara jüanu pêroina.

Wext, reng, çi, qıç ra pil mal u dowar (malu melat), ca bo mekana tae jüanu de çıton amo vatene, çıton amo diyaene. Reyê ninu ser sifte kerdene lazıma. A taw qesa ma taena bena areze.

WEXT: Înayê ke İngikızki qesey kene, ine rê wextı qıymetıno. Înayê ke jüanê Vintu qesey kene ine rê vatoş qıymetıno. İngikızki qesey kerdoşu gore çekuye de senê wextı vêreno ra, kare kamci wextı cêriya dê na mohıma. Jüanê Vintu de qıymetê wexti çino. Çıke, jüanê inu

de wext çino! İnu gore, qesa vatoş kamo, qesa fekê kami ra wa, na mohıma. Borzalê (fıkrê) ninu de, qıymet “*mi di*” bo “*ey diyo*” dero...

RENG: Nijerya de viniyo (diyiyoy) ke İngikızki qesey kerdoşan be Tıvki qesey kerdoşu rengi jübın ra zobi namê kerdê. Nayê sero vacino ke; dina de “*sur*” bo “*çewe*” deyi rengê xori çine. Zagonê (kulturê) ma, saa jüanê ma’wa ni rengu be ma’wa dano diyaene (vinitene). Sayekerdena binu de vinino ke; jüanê latınci de “*gewr*” bo “*bozirax*” çino. Navajoki qeseykerdoşı “*çewe bo hewzi*” jü namê kenê. Urişı hewzê asmeni bo hewzê tari zobina namê kenê. Zazaki qesey kerdoşı tae caan de, “*hewz*” bo “*çewe*” y hurendiya jübınde namê kenê. Na sevet ra vacino ke; ni rengi çıton ke jüanu de zê jübın niye (zobinaye), ni jüanu qesey kerdoşı

dina ki zê jübin borzal nêkenê, zê jübin nê-vecenê zani.

JÜAN BO ÇIËYA/JÜAN BO MALU MELATIYA:

Kanada'de qomê otantiki, vore desu hirê nama-na ane ra jüan. Kaliforniya'de ni namey yenedi tenude manenê. "Vore" bo "cemed"!.. Jüanê Era-bu de namê "dewa" ser a zêdeye. Zazaki de heyvane ke yene weyi kerdene, qıc ra pil, qo-manê dormey ra tenêna zêde name benê. **Naxır:** guke, mozıke, nalıke, nalıgaye, manga

Malo şia: bizeke, tuske, karıke, karpejiye, bize

CA BO MEKANA: Welatê Balinese de "cayê çıye/hurendiya çıye/edrese cae..." wexto ke ama vatene, cao ke herkes zaneno (hem u keşı gore) a cay gore salıx diyino. Jüanê Balinese de "ver, pey, çep, raşt" çino. Abarojinan de ki "ver, pey, çep, raşt" çino. Çıye ke salıx da, hurendiya ninu de veroc, zıme, veraroc... (pusula gore) salıx dane. (Çute bıray ke telewede findere, in ura jü; "Ez nıka verarocê bırayê xo deru." vano!...)

Zazaki de ki, caê eke salıx diya; "hetê koê Muzırı, hetê deşte, hetê zımey, hetê veroci" vacino. Wexto ke dormê xonça de ronışıyo; "hetê veri de, hetê pey de, hetê çepi de, hetê raştı de ronışe" nêvacino. "Hetê andali de, hetê soba de, hetê çêberi de, hetê locine de... ronışe" vacino.

JÜAN BO SIFERÊ SUBJEKTİFİYA: Mabenê jüani bo weşıya qomi de, borzalê qomi de, doz kerdena qomi de (siferê subjektif de) gırewo de qewin esto. Ni siferi (kufiri, qesê vereni, mertali, çıboneki, düay, zewti, sondi...) her qom de zobinaye. Ni siferi dina biyaişe ro sêr kerdena jüanuna.

SANIKİ/İSTANIKİ: Sanıkanê Zazayan de figure ke este, niye; Jü pi, hirê laci; Ni lacan ra çül qıcê xo sefkano, malê dina dima niyo. Sodr be sewa; dina tariye bo dina roştaya. Vesno sis-vesno şia; jü temsılkarê rındi u delaliyo, o bin yê qefçeliye bo qeremetano. Nine ra ber, dewo hoyt serey, jü waye hoyt bıray, pire, padisa, vezir, mar, lüye, ostor, bıza kole, şepug, dıksılemu... estê.

QESÊ VERENİ: Jüane Zazau de qesê vereni zafe. Ninan ra taê xo; "Lac zerdıko, torın den-dıko. Kutık çı zaneno jiare çıka. Adırê çerıku, doyê karıku, çê veyvıku. Bıza gerine çımê yeni ra auke sımına. Howt azne heri biye, şıyo verê çemi pêro xo vir ra kerde. Cınawur ke puke ra bıtersêne, şıyene xo rê holıke vıraştêne.

VATEY/QEWLİ: Zafe tenê ma zanene ke, tırki de "treni kaçırmak" tae jüanan de "vapuru kaçırmak" ser yena vatene. "Kulak vermek" Zazaki de "gos pıra kütene", "feleğın çemberinden geçmek" rê Zazaki de; "auka ci de şüyaine" vacino. Taê vateye ke Zazaki de este, vateye ke Tırki de bêre a mane, TDK de nêne diyaene. Nine ra tae xo; (Bir kadının bilinçli düşük yapması anlamında) "xo de zay kerdene" (Gelip-geçici olmak anlamında) "kengerê verê vay bıyaene" (Birbiriyle yarışa girmek anlamında) "sapqa têver ro eştene" (Özlenme durumunda) "sola xer u xuri bıyaene"

MESELİ/ÇİBONEKİ/MERTALİ: Jüanê Zazau de mertali zafe. Naca de kilmek ra, mertale ke gau sero vacıye ine bıdekernime. Çıke, weşıya qomê Zazau de ga xeyle qımetino.

- Gaê mıno boro, çutê çıman ra koro, nata bota dı destan ra dano xo ro.
- Gaê mıno de şiao, bıne xo her roc jüp u jüao.
- Gaê de mı esto gınenı war ro, dan pıro pıro nêdan ranêurceno. Hata urceno ra ke vıcoyê vas bınde roweno.
- Gaê de mı esto, serê bırnın, sero berbon.
- Gao şia sono, gao sur findeno.
- Ga o koro, nata bota dano xo ro.
- Gay barke, jil u jindanan ro war ke.

* Misalê ke ni nustey de vêrene ra pêroyê xo Zazakiyê zımeyraê.

CIWÊN: Cıwên Zazayondê hetona poncés (des u ponc) serrira ver zi zaf vırazyayné. En veré mahsul çınawose (şele, merci, cew... vs) çinyayné ew péserkerdıné. Tıra pey zi mışone reyra serdê-yéra şiné, hetona kı wırdıbo. Mışone hınya zaf gayo reyra kaşbıné, toy zi istor reyra hınkerdıné. Eke weş wırdıbiyose, ina ray gere va bıro kı, ké vaybıdı. Ino rısmdı zi aseno, mışonera pey cenéki ğele vaydona kı sımerra bıaqıtyo.

ZAZACA TELEVİZYON OLMASIN(!)

Sait ÇİYA

Kısa zaman önce Unesco'nun Türkiye'deki diller ile ilgili bir raporu yayınlandı. Unesco Zazaca'nın geleceğini güvensiz görüyor. Güvensiz olan Zazaların geleceğidir. Eğer bu gidiş tersine döndürülemezse Zazalar tarihten silineceklerdir. Normalde bu haber büyük yankılar yaratmalıydı. Ne var ki bir-iki olumlu tepkinin dışında kimse dikkate almadı. Bizimkiler yine her zamanki önemli işlerine devam ediyorlar. Bazıları emperyalizm-kapitalizm tekerlemeleri ile gün geçiriyor, ötekiler Kürtleri kurtarmakla meşguller. Onlara göre bu haber güncel değil. Türk ve Kürt partilerinin belediye seçimlerindeki yarışı daha önemli...

Bir de Zazaca ile aktif ilginenler var. Bir taraf Türk tarafı. Türk resmi siyaseti Zazaca'yı inkar etmeye devam ediyor. Zazaca'yı eskiden Türkçe'nin lehçesi ilan etmişlerdi (-ki bu görüşlerinden tam olarak vaz geçmiş değiller), son zamanlarda Kürtçe'nin lehçesi yaptılar. Kısacası Türk devleti Zazaları Kürtlere havale etmiş bulunuyor. Bu eski yoldur. Osmanlı'nın yolu. Öteki taraf Kürt tarafıdır. Kürt tarafı en azından yüz yıldır tekrarladığı lehçe teorisinin Türk Devleti tarafından onaylanmasından son derece memnundur. Asimilasyon çift taraflı yürütülecektir. Birlikte hareket ederlerse daha erken bitirebilirler. TRT6 Kürtçe yayına başlayınca Zazaca yayının da önünün açılacağını düşünmüştük. Nitekim Zazalar adına girişimlerde bulunuldu. Zazaca yayının gündemlerinde olmadığını açıkladılar.

Zazalar Türkçe ve Kürtçe ile yetinmeliler. Zazaca Televizyon talebi Kürt milliyetçilerine adepte olmuş Zazalar arasında büyük tepki yarattı. Dersimi Yeniden İnşa Derneği yaptığı açıklama da, Zazaca TV istemek yanlıştır. Roj TV'de ve Özgür Politika'da Zazaca yayın yapılıyor, bu yeterdir, dedi. Sonraki günlerde Kürt gazetelerinde, internet sitelerinde Zazaca yayın talebinde bulunanları düşman ilan ettiler. Sopayı gören

TUDEF'liler vallahi biz yokuz, Zazaca televizyon istemiyoruz diyerek kendilerini zor kurtardılar. Adamların zaten öyle bir niyeti yoktu. Avrupa Dersim Federasyonu ise sessizliğe gömüldü. Kendilerine yönelik ağır saldırıları dahi cevaplamadılar. Geçmişte bazı Zaza aydınlarının Federasyona yönelik kısmen haksız eleştirileri olmuştu, aslanlar gibi kükremişlerdi. Ama şimdi yapılmadık hakaret kalmadı, ses yok. Ne diyelim, sözün değil, sopanın gücü var...

Mesele nedir? Devletin Kürtçe yayın yapması iyidir. Elbette niyetleri vardır. Niyetsiz oruç olmaz derler. Kaldığı bu Kürtlerin kendilerinin mücadelesinin ve aynı zamanda Avrupa'nın baskısının sonucu olarak gündeme gelmiştir. Gerçekte bir kanal azdır. Devlet resmi ve özel alanda bütün dillere eşitlik ve serbestlik tanınmalıdır. Anayasa başta olmak üzere yasalar değişmeli, yasaklar son bulmalıdır. TRT hemen Zazaca yayına başlamalıdır. Zazaca'ya da bir kanal ayrılmalıdır. Bunun mücadelesini vermeliyiz. Kimse niyet-miyet deyiş kendini dışta tutmamalıdır. Niyetleri ne olursa olsun, anadilde yayın iyidir. Asimilasyona son vermese de, yavaşlatacaktır. Yasaklar kırılmaya başladı mı su yolunu bulacaktır. Kürtlerin içindeki Zazalara da önerim şudur. Kürt televizyonları var, radyoları, gazeteleri var. Hemen hepsi Khurmançça ve Soranca yayın yapıyor. Kendinize sormalısınız, neden bir tek olsun Zazaca yayın yapan televizyonunuz, radyonuz yok. Yarattığınız iktidar alanlarında Zazalara yer yok. Bu sizi hiç düşündürmüyor mu? Siz neyin mücadelesini veriyorsunuz? Dilimizin geleceğinin çok güvensiz olduğunu uluslararası kuruluşlar açıklıyor, yok oluşumuz sizi rahatsız etmiyor mu? Hatta çabalarınızla yok oluşa isteyerek ya da istemiyerek de olsa destek vermiyor musunuz?

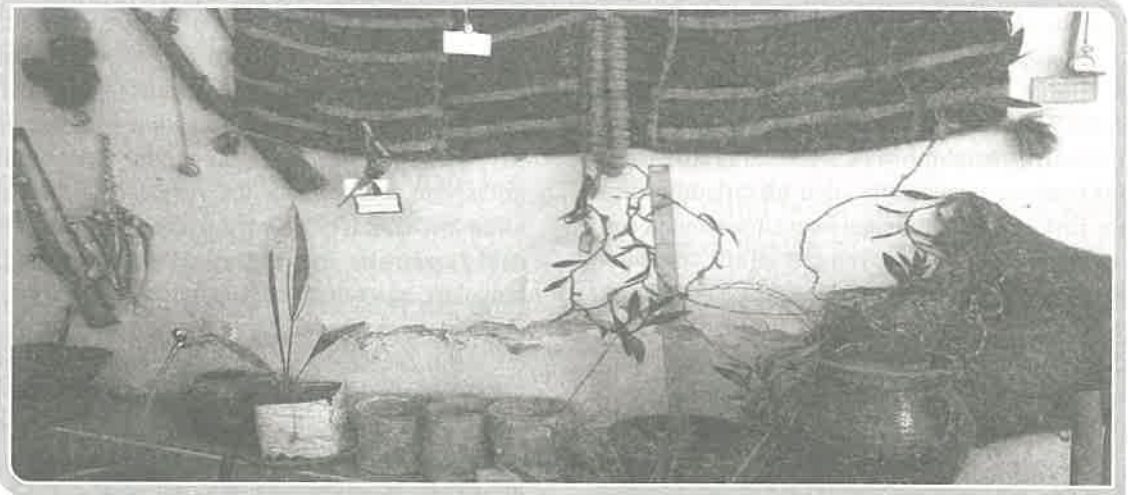
Öyle mevsimlik işçiler gibi ayda-yılda bir değinmelerde bulunmakla bu işi geçiştiremezsiniz. Başkalarına derman olacağınıza, halkımızın kanayan yarasına merhem olun. Aydınlarımız, örgüt ve kuruluşlarımız da Zazaca'nın özgürlüğü için ortak hareket etmelidirler. Aramızdaki farklılıkları bahane etmemeliyiz. Zaman geçiyor. Dilimiz yok olursa ne dinimizin, ne farklılıklarımızın, ne de tarihimizin bir anlamı kalır. Olmayan şeyin tadı olmaz. Bu bizim dilimiz. Etrafımız vijdansızlarla dolu. Bu topraklarda zulme, inkara en çok bizim halkımız karşı koydu. Gelin hep birlikte, Zazaca televizyon istiyoruz, dilimize özgürlük istiyoruz, deyiş haklarımız için mücadele edelim. Ne demişler, ağlamayan çocuğa meme verilmezmiş... Çok ağladık, ağlamayalım ama sesimiz çıksın.

MUZEYA ZAZAYAN

ZAZA MÜZESİ

PONCÊ GULONDI MA XEBATKÂRÊ PÊSEROKÊ ZAZANA, ŞI MEYMANÊ MUZEYA ZAZAYAN BÎ.

ÇERMUG'DI MUZEYA ZAZAYAN. ZAZA MUSTAFA JEW(Mustafa Karabulut) INA MUZE AKERDA. HALET U HACETÊ VERÊN INA MUZEDI ŞİMA ŞÊNİ VEYNİ.HEMA Zİ MUZE AKERDEYA

Zazaca (Zazaki/Dımilki), Hint-Avrupa dil familyasının İrani diller kategorisinde yer almaktadır. Yine kendisi gibi İrani diller kategorisinde yer alan, çoğumuzun yakından bildiği İran devletinin resmi dili olan ve yaklaşık 100 milyondan fazla insanın konuştuğu Farsça (Farski) dili ile Zazalarla 1000 yılı aşkın süredir birlikte yaşayan Kürtlerin dili olan Kürtçe (Kurmanci) dillerini siz değerli okuyucularımıza karşılaştırdık. Daha anlaşılır olması için, aynı sözcüklerin İngilizcesini ve Türkçesini de karşısında verdik.

ZAZACA	KÜRTÇE	FARŞÇA	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
Zerd	Zér, zer	Zer	Gold	Sarı
Berz	Bilind	Boland	Borough, high	Yüksek
Ceni, cenék	Jın	Zen	woman	Kadın
Ciwiyayış	Jiyan	Zisten	Live	Yaşamak
Newe	Nuh, nû	No	New	Yeni
Vil	Gul	Gol	Rose	Gül, çiçek
Serré	Sal	Sal	Year	Yıl
Hewn	Xew	Xwab	Sleep	Uyku
Vir	Bir	Bir	Memory	Hafıza, unutmama, hatırlamak
Goni, guni	Xun	Xwin	Blood	Kan
Way, wa	Xweh, xwişk	Xaher	Sister	Kız kardeş
Name, nome	Nav	Nam	Name	Ad, isim
Gam, gom	Gav	Gam	Come	An
Zımıston	Zivistan	Zemestan	Winter	Kış mevsimi
Zoma, zama, zomay	Zava	Damad	Groom	Damat
Zerrı	Dil, dil	Dil	Heart	Kalp, yürek, gönül
Vewr	Berf	Berf	Snow	Kar
Va	Ba	Bad	Wind	Rüzgar
Vac, vaj	Béj, béje	Avaz	Sing,say	Söyle
Veng	Bang, Deng	Bang	Voice	Ses
Veyv	Buk	Bayo	Front	Gelin
Ver	Ber	Ber	Front	Önce
Vaş, vas	Giya	Giyah	Grass	Ot, çayır, çimen
Verg	Gurg, gur	Gorg	Wolf	Kurt

Dêrsim (Berfin Dêle)

Çond serri u honde hengamu ra dima
Kınare çhemé munzir de ronıştaune
Çimé mi dormu ra perrené ra
Ge mirozın, ge ki benune sa
Va sızına de xefife kerda xo ver
Phéli hesrata muna dezine lisené
Mı dust de koy u kheweyi
Jé waştıyu vırare fišta jübin ra
Tiji sero perr kerdo ra
Hewri ki kilamuné xuyé wesu vané...

Dormé mi de silxetiya saré ma
Taé yaraniye kené, taé qariné jübin ra
Werte de garson mi ra vano; wae çi wazena?
Vanune; vişt u di serri, vişt u di serri vérdé ra
Réçuné khanu ra thowa némendo, bira...

Tiji kerté koé Munziri sero
Senik mendo ke doym ro séro
Suréniye asméni gureta xo ver
İnson qayılo ke tey niado
Ma sero astarey-bévang kay deré
Asme ki rindekiya xo vornena
Dêrsim de sewi zobinaé
Inson xo ra véreno ra.

Ax... de welat, welat
Emsu meymané tuyüne
Niade ke...
Zerria muna bele to ré çitur erzena
Hesreta muna ke to ré noveti dera
Eve dae...
Mı bice xoriuné zerria xo
Mı ré gunduné virenu ra
Sefkhaniye ra
Héştir u şuaru ra
İman u itiqaté xo ra
Çond esqi to de biyé vind
Çond resé biyé pili
Qalé nainu biya ra...

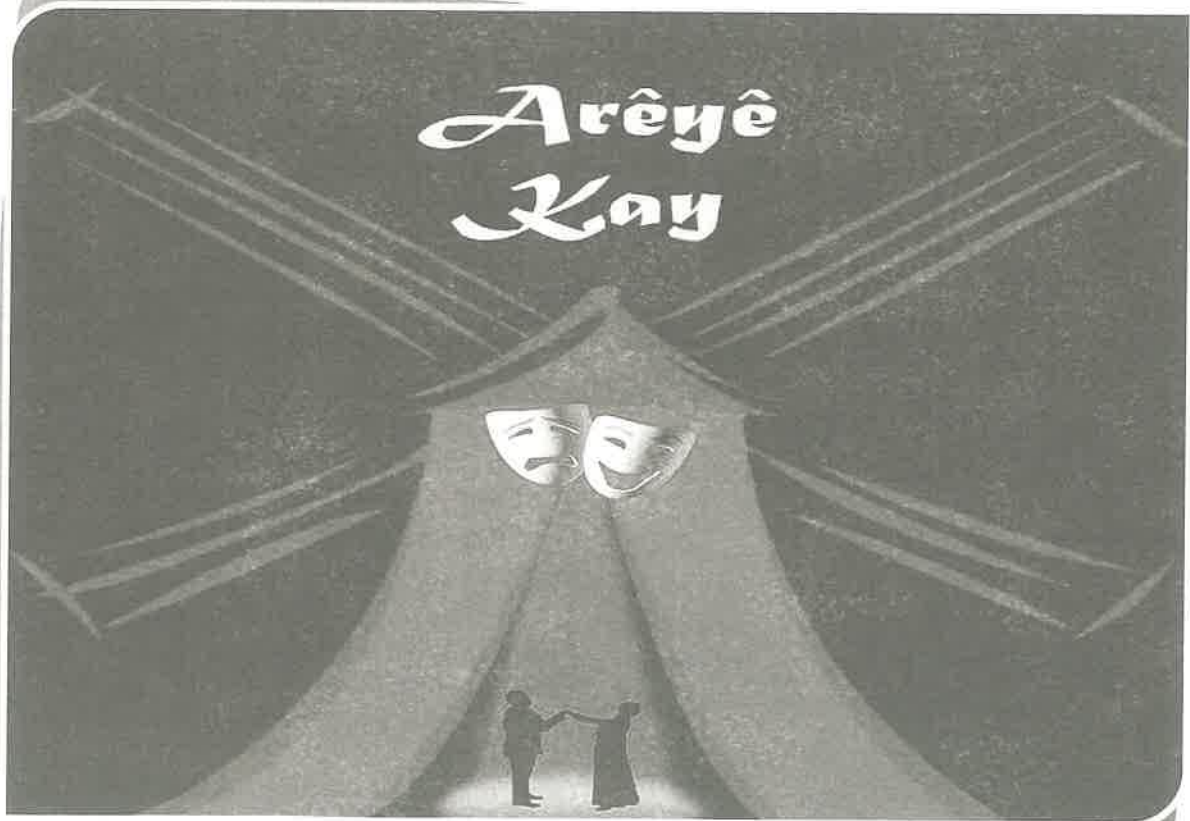
Ax... welat, pag u waré mi
Nané to, namo de girano
Her vizoé wela to teveriko, jiargeo
Mı od kerdo...
Çınay ra ke haskon, gune helmé to ci ra béro!
Omnoni 2011

Zazaki

Imbazé mi,
Bewni rojira
Bewni 'erdıra
Bewni awkıra
Bewni hewrira
Feqet, xo pey mewni
Kom yeno kom nino
Wa qe umurdé todı nébo
Ray hewilyena
Raywan hewilyeno
Peyni néhewilyena
Bewni rayra, raywani bısnasni
Bewni raywanıra, raya xo bısnasni
Feqet bé ray memanı
Tı inay bızanı kı
En raya rındı, raya teliyina
Küçey hındık şené wa roşnibé
Zerya to tarıbtı se, çi xeyré ci toré esto
En raya rındı, raya teliyina

Dewondi, bonéma zafi seréyini 'herino. Zimistoni gerek esto krlõğ reyra serdéyéra biçarniki hinya qasidi bo. Ini boné kî seréyini 'herino, eke ké inawa néki se, bon dalpey keno.

"Arêyê Kay (Oyun Değirmeni)" semedé tiyatroyê zoné Zazaki'ré kewti rayér. Zonémadi tiyatro virazenê. Rayirê inan(yini) akerde bo.... Ma pêro piya goni wayir biveci u paşti bîdi.

Rocê mar u pêra lacê xo rişenê Medresa/Mektep kî, wenden u nuşten bîmiso, lacek zi tayn xasek beno.

Xoca seni kî laceki vineno, vano: "*Eki no lacek henda-yê xaseko, ecêb maya nê laceki seni xaseka?*"

Xoca laceki rê ders dano, lacek vano: "*Xoca tiyê mi rê tiya dî ders danê, ez kî şîna keye, şaşane zi maya mi, mi rê keye dî bî Ereпкиya ders dana.*"

Xoca huweno u vano: "*Qay maya to Ereпки zana, lacek zi Ereпки fam nêkeno.*"

Xoca vano: "*Şo, marda xo rê bî Ereпкиya wina vacî! Ez qayîla bêra to bivîna, meymanê to ba.*"

Beno şan lacek marda xo rê vano: "*Dayê, Xocay bî Ereпкиya wina va u va ney marda xo rê vacî!*"

Cenêk hema şîna mêrdedê xo rê vana. Mêrdey cî vano: "*Ma se bikemî?*" Cenêk vana: "*Tî mi rê veradî, ez nê bênamusi hetê ser kenan.*" Cenêk bî 'Ereпкиya lacdê xo rê vana: "*Şo Xocay rê wina wina vacî, meşt dehirê bê meymanê mi bî!*" Lacek şîno, Xocay rê vano: "*Xoca, maya mi wina wina va.*"

Xoca kêf keno, beno traş, meşt dehirê şîno keydê cenêker, cenêk zi keye dî çî gele kî esto vejena teber.

Seni kî Xoca yeno, na vana: "*Xoca, mi rê ardîm bîkî, ma nê gîli destari ro dîmî wa rew bîqedîyo kî, ma dûma ravêrê zerre.*"

Xoca heta şan ê gîli bî destariya tahneno u keno ardi. Hîni Xocay sero beno şan. Cenêk vana: "*Xoca, ewro bî berey nîka mêrdey mi do bêro keye, tî ewro şo, meşt dehirê reyna bê!*"

Xoca şîno, meşt dehirê yeno. Cenêk zi ardiya kî Xocay vêzir tahnaya vejena, ew adîrgani veşnena u vana: "*Xoca, ma bî na ardiya nanê tir bîpewjê, ekî qedîya tepiya ma ravêrê zerre.*"

Xoca noqor ardiya kî vîzêr tahnaya, bî a ardiya mîr

alaweno ew textdê nani sero, nanê tir akeno u tewq sero ê nanê tîri a kışt na kışt dimdano. Cenêk a roc zi Xocay sero kena şan.

Cenêk fina vana: "*Xoca, ewro zi bî berey, nîka mêrdey mi do bêro, rîndê cî tî ewro zi şo!*" Noqor şewra rewê bê! Xoca dano pîro şîno.

Meştêri şewra rewê Xoca şîno kêveri kuweno. Cenêk cî rê kêveri akena u vana: "*Xoca tî şo zerre dî vîran bî, ezo yenan.*"

Cenêk u mêrdedê xoya veror qewl kenê kî, Seni kî Xoca şîro zerre dî vîran bo, mêrdey cenêker do kêverê kuçî bîkuwo, cenêk do zi vajo heywax mêrdey mi ame kî xoca bîterso u bîrremo. Xoca şîno zerre, mêrdey cenêker yeno kêverê kuçî kuweno, cenêk vana: "*Rew şo xo axur dî bînimnî, mêrdey mi ame.*" Xoca vîrt u vîran şîno xo axur dî nîmneno.

Mêrdêy cenêker yeno xo zanayen ra keno hêrs, qîreno u vano: "*Cenêkî, ez emşo heta şewra gurweyaya, ezo veyşaney ra mîrena, mi rê ara hadre kî!*"

Cenêk vana: "*Temam, tî roşî ez to rê ara hadre keran.*"

Mêrdek dîna deqan dîma vano: "*Cenêkî no çî vengo axur ra yeno?*"

Cenêk zi zanayen ra vana: "*Vengê çiçi, veyşaney dayo to serre ro.*" Mêrdek vano: "*Nê nê, cenêkî axur ra vengêno yeno, Ella zano mangaya ma fina zaya. Eki ez şîran mange ra ma fina golîk ardo, ez do ê golîki qenî.....*"

Mêrdek şîno axurî, axurî zi tayn tari bena, mêrdek vano: "*Willay cenêkî na manger fina golîk zaya, mi sond werdo, ez do nê golîki qenî....., Na qîser sera veng şîno Xocay, Xoca xo keno zey manger u vano: "Möööö!"*

Mêrdek vano: "*Willay cenêkî veng vengê neriyo, no golîko.*"

Mêrdeyê cenêker wîja dî nano Xocay q..., Xocay ra vengê nêvîjîyeno,

Xoca bêveng u bêhes maneno, nîmedê şew dî axur ra vîjîyeno, vîrt u vîran şîno keye.

Meştêri cenêk, lacdê xoya bî Ereпкиya xeber rişena u vana: "*Lacê mi, şo Xocay rê wina wina vacê, Xoca tî ewro şenê bêrê.*"

Meştêri lacek şîno mekteb ew Xocay rê vano: "*Xoca, mara mi wina wina va.*"

Xoca zi vano: "*Hadê laaaa, dolê herri, ya arîşê marda to qedîyayo, yan zi kê pêrdê to werîştö.*"

Ontoğ: İrfan HOCALOĞLU

ZAZA BİLİNCİNİN ÖNÜNDEKİ ASIL ENGEL

Abdulkadir BÜYÜKSAYAR

Zazana Dergisi İmtiyaz Sahibi

Geçtiğimiz 2013 bahar aylarında, Zaza soydaşlarımızın yoğun yaşadıkları yerlerde standlar açarak, hem dergiyi insanlarımıza tanıtmaya çalıştık, hem de Zaza halkımızın sosyolojik ve psikolojik durumunu yerinde bizzat görme ve inceleme fırsatı bulduk.

Bütün içtenliğimle ve objektif bakış açısıyla şunu belirtmeliyim ki, Lazalarımızın içinde Zaza kelimesini görmeye aç olan insanlarımızın sayısı çok fazla... Bu durumun çok önemli olduğu aşikârdır. Bu etkinliklerimiz neticesinde son derece önemli tespitlerimiz oldu.

Lazaların bir halk olma yolunda Zaza bilincinin ehemmiyetini sanırım anlatmaya gerek yoktur. Halkımızın içinde bulunduğu durumu göz önünde bulundurursak, Zaza bilincinin önünde fazla engeller olduğunu zannetmiyorum. Ama varolan engeller içinde, en büyük engelin de yine Lazalar olduğunu üzülenek belirtmeliyim. Kürtlerden çok Kürtçü olmayı tercih eden Kürtçü Lazaların varlığı, Zaza bilincinin oluşmasının önündeki asıl engel olduğu, bu çalışmalarımız neticesinde tartışmasız olarak meydana çıktı.

Siyasi tercihleri, akıllarının bile önüne geçen gâflet

içerisindeki bu Lazalar aslında içinde buldukları inkârcılığın farkında bile değiller. Trafikte sarhoş olarak yakalanan bir sürücünün, bir çizgide yürüyemeyecek kadar sarhoş olduğu halde, "ben sarhoş değilim!" demesi gibi, bu insanlarımız da içinde buldukları hatalı durumun ya farkında değiller ya da bilinçli olarak inkâr etmektedirler.

Biz Lazalar için sevindirici olan ise, Kürt kardeşlerimizin Zaza halkına olan genel hoşgörüsü. Zira Kürt halkının genel çoğunluğu, Lazaların ayrı ve farklı bir halk olduklarını bildikleri gibi, ilk fırsatta da dile getiriyorlar. Tabiki tam tersinde hareket eden Kürtlerde yok değil. Bu durum bile Kürtçü Lazalar için ders alınmasını gerektiren önemli bir durumdur.

Neticede Zaza halkının, Zaza bilincine kavuşmasının çok da zor olmadığını ve bunun yakın olduğunu burdan özellikle belirtmeliyim. Bilinçli Lazalarımızın çoğalması ve Zaza faaliyetlerini desteklemeleri, Kürtçü Lazaların önemsiz hale gelmesine ya da akıllanmalarına sebep olacaktır.

Esenlikler dilerim...

aras
cargo

Aras Kargo
Bağlar Acentesi

M.Akif Ersoy Cad. İkizler-9 Apt. Altı No:1 Alıpınar Köprüsü Krş.
Tel: (0412) 234 17 66

Bağlar/DİYARBAKIR

VATEY VERÉNON (ATASÖZLERİMİZ)

Şimşér ke kâşbo, peyser (tépiya) néno!

{Çekilen kılıç geri gelmez.}

Linga xo , werğondé xo goré derg ke!

{Ayağını yorganına göre uzat!}

Pi ra himmet(e), laci ra xızmet

{Babadan talep (dilek), oğuldan hizmet.}

Lojını çıqa çewt bibo zî, du raşt vecîno !

{Baca ne kadar eğri olsa da, duman doğru çıkar.}

Eke néamewo (néro) serri ser, nino zonaene (hişté ké)

{Başa gelmemiş ise, bilinmez, akla gelmez}

Sere bibirne, tern mebirne!

{Baş kes, yaş kesme! "Ağaç kesilmemesini öğütler."}

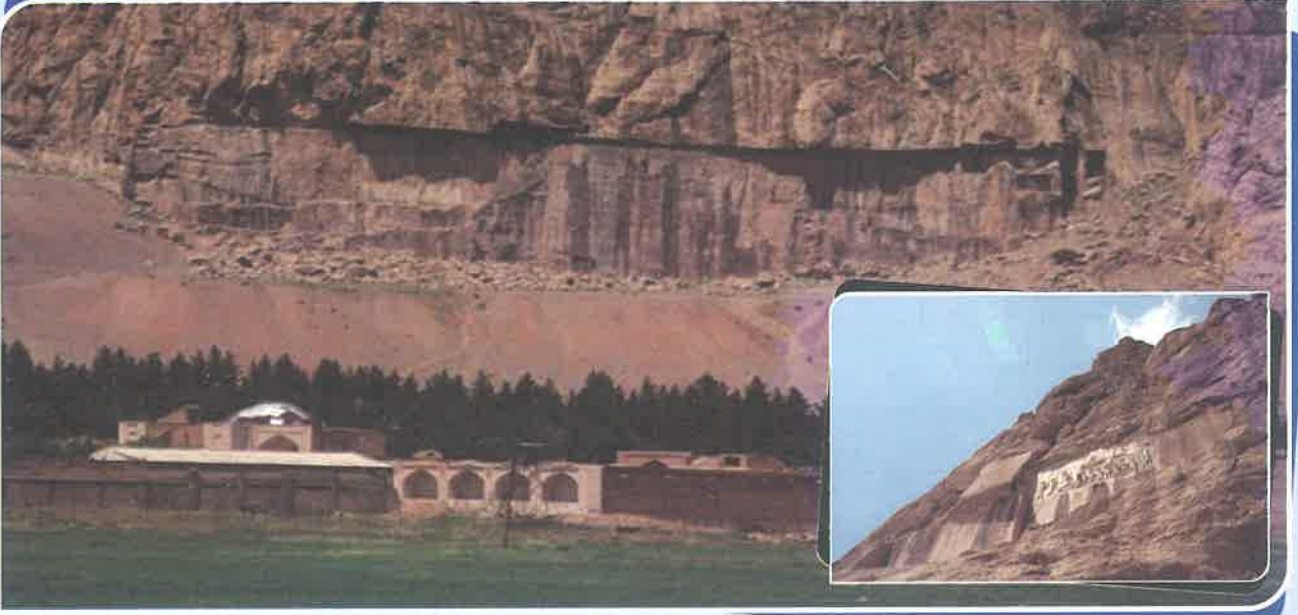
Khüla kardîye vérena ra, khüla zonî névérena!

{Bıçak yarası geçer (iyileşir), dil yarası geçmez. (iyileşmez)}

Thorva kardi vira şona, thorva zoni vira né sona

{Bıçak darbesi unutulur, dil darbesi unutulamaz}

NAMEY ZAZANA ÇI NAWO/ÇI ÇIYO? KAM CARA/KOTİRA/KORARA AMEWO?

Tarixò kışandı tewr verênde welatê Zazayanrê Farskiyo kışandı gorey Kitabey Bisutuni (Bîsutîn) Persêpolis (Textê Cemşidi) de, oyo hetê padişay Daray (Dariyüş) i ra serra 522. İsayra ver dao pardağ-kerdene, mıntıqa çhemê/roê Fıratê corirê Zazana vaciyeno. Zazaki'di forumê ewroy reyra gerekê, Zazan bibiyênê u namey zey Zawazan, Zazan, Zazu mıntıqanê welatê Zazaandi yenê diyaene. Zazana; (Eski Farsça: Zazana) veya Zazannu I. Dariüs'in Behistun Yazıtlarında ve Herodot'un Tarih adlı eserinde adı geçen şehir ya da kasaba ya da bölgenin adıdır.

suratkargo

Kayapınar Şubesi
Halkımızın Hizmetine
Girmiştir.

Yeni Bir Kadro Anlayışı ile **Hizmetinizdeyiz...**

Bir Telefon
Kadar Yakınız

444 0 127

Tlf. : 0412. 238 04 51

Gsm : 0542. 353 46 83

Peyas Mah. Fırat Bulvarı Ömeroğlu Sitesi
B / Blok Altı - Kayapınar / DİYARBAKIR
www.suratkargo.com.tr info@suratkargo.com.tr